

Lukuvuosisuunnitelman turvallisuusliite

1. KÄRKÖLÄN YHTENÄISKOULUN JÄRJESTYSSÄÄNNÖT
2. POISSAOLOJEN, KASVATUSKESKUSTELUIDEN JA KURINPITOTOIMIEN YLEINEN OHJEISTUS
 - 2.1. Kotitehtävien laiminlyönti
 - 2.2. Poissaolot
 - 2.3. Kasvatuskeskustelu
 - 2.4. Jälki-istunto
 - 2.5. Kirjallinen varoitus
 - 2.6. Määräaikainen erottaminen
 - 2.7. Poistaminen jäljellä olevan oppitunnin ajaksi ja voimakeinojen käyttö
 - 2.8. Opetuksen epääminen jäljellä olevaksi koulupäiväksi
 - 2.9. Kiellettyjen esineiden ja aineiden tarkastus, haltuunotto ja voimakeinojen käyttö
 - 2.9.1. Häiritsevät tai kielletyt esineet ja aineet
 - 2.9.2. Oikeus tarkistaa oppilaan tavarat
 - 2.9.3. Voimakeinot haltuunotossa
 - 2.9.4. Esineiden ja aineiden luovuttaminen
3. KÄRKÖLÄN YHTENÄISKOULUN KURINPITOKÄYTÄNTEET
4. ILKIVALTA JA VAHINGONTEKO
 - 4.1. Oppilaan velvollisuus siivota omat jälkensä
 - 4.2. Oppilaan vahingonkorvausvelvollisuus
 - 4.3. Kärkölen Yhtenäiskoulun ohjeet ilkivalta- ja vahingontekotilanteessa
5. SUUNNITELMA OPPILAIDEN SUOJAAMISEKSI KIUUSAAMISELTA, VÄKIVALLALTA JA HÄIRINNÄLTÄ
 - 5.1. Koulukiusaaminen
 - 5.2. Mitä on koulukiusaaminen?
Koulukiusaamisen tunnistaminen
Hiljainen kiusaaminen
Sanallinen kiusaaminen
Fyysinen kiusaaminen
Mikä ei ole kiusaamista
Kiusaamiseen johtavia tekijöitä
 - 5.3. Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä
 - 5.4. Kodin ja koulun välinen yhteistyö
Kiusaamisen ehkäisy yhteistyössä kotien kanssa
Vinkkejä kiusatulle kiusaamisesta kertomiseen

6. TOIMINTA ÄKILLISISSÄ KRIISEISSÄ SEKÄ UHKA- JA VAARATILANTEISSA (KRIISISUUNNITELMA)

- 6.1. Koulun kriisiryhmä
- 6.2. Tiedottaminen
- 6.3. Esimerkkejä toimintamalleista eri kriisitilanteissa
- 6.4. Onnettomuudet koulussa
- 6.5. Tärkeitä yhteystietoja
- 6.6. Yleisimmät koululaisilla esiintyvät sairaudet ja niiden hoito
- 6.7. Tietoa ongelmien tunnistamiseksi
- 6.8. Taustatietoa kriiseistä ja henkisestä tuesta

7. LIITTEENÄ JÄRJESTYKSEN YLLÄPIDON LOMAKKEET

Ilmoitus kurinpidosta/ojentamisesta

Ilmoitus oppilaan opetukseen osallistumisen epäämisestä

Ilmoitus oppilaan tavaroiden tarkastuksesta

Ilmoitus häiritsevien tai kiellettyjen esineiden ja aineiden haltuunotosta ja luovutuksesta

Selvitys (rehtorille ja sivistysjohtajalle) voimakeinojen käytöstä

1. KÄRKÖLÄN YHTENÄISKOULUN JÄRJESTYSSÄÄNNÖT

Kärkölään Yhtenäiskoulun järjestyssäännöt täydentävät voimassa olevia perusopetusta ja opetuksen järjestämistä sääteleviä lakeja ja asetuksia. Koulun järjestyssäännöt perustuvat mm. seuraaviin lakeihin: Perustuslaki, Perusopetuslaki, Henkilötietolaki, Pelastuslaki, Tieliikennelaki ja Henkilötietolaki. Sääntöjen avulla pyritään edistämään koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä kouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.

Koulun järjestyssäännöt ovat voimassa kaikessa opetussuunnitelman mukaisessa koulutyössä (myös retket, opintokäynnit ja leirikoulu) ja koulun alueella koulun toiminta-aikana.

Järjestyssääntöjen tarkoituksena on turvata kouluyhteisön kaikille jäsenille yhtäläiset oikeudet, ja ne ovat voimassa Kärkölään Yhtenäiskoulun alueella kouluaikana.

Kärkölään Yhtenäiskoulun ja yleisiä järjestyssääntöjä tulee noudattaa myös koulun ulkopuolisessa opetuksessa, esimerkiksi opintorekillä, leirikoulussa ja luokkarekillä.

Järjestyssääntöjen tarkoitus ja soveltaminen

- Järjestyssääntöjen tarkoitus on edistää koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä kouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.

Oppilaan oikeudet ja velvollisuudet (Perusopetuslaki § 35, 36)

- Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, jossa työrauha ja opiskelun esteetön sujuminen on varmistettu (POL 29§)
- Oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta
- Velvollisuus käydä koulua säännöllisesti
- Velvollisuus suorittaa annetut tehtävät huolellisesti
- Velvollisuus käyttäytyä asiallisesti ja noudattaa koulun järjestyssääntöjä
- Oppilaan oikeudet ja velvollisuudet ovat voimassa ajan, jolloin oppilas osallistuu opetussuunnitelman tai opetuksen järjestäjän hyväksymän muun suunnitelman mukaiseen opetukseen tai toimintaan. Myös järjestyssäännöt ovat voimassa vastaavan ajan.

Turvallisuus, viihtyvyys ja opiskelun esteetön sujuminen

- Oppilaan on käyttydyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden oppilaiden, kouluyhteisön tai opiskelu ympäristön turvallisuutta tai terveyttä (POL 35§).
- Oppilaan tulee käyttäytyä kohteliaasti ja hyvien tapojen mukaisesti, epäasiallinen kielenkäyttö on kielletty.
- Oppilaan tulee noudattaa koulun henkilökunnan antamia ohjeita ja hyviä ruokailutapoja.

- Oppilas ei tuo kouluun karkkia, energiajuomia tai tarpeetonta rahaa.
- Oppilaan tulee edistää työrauhan säilymistä koulussa.
- Oppilaan tulee pitää huolta omista ja koulun tavaroista. Toisen omaa ei saa ottaa luvatta.
- Oppilaan tulee olla asianmukaiset opiskeluvälineet ja varusteet koulussa (esimerkiksi liikuntavarusteet).
- Oppilaan tulee merkitä lähteet koulutöihin näkyviin. Koulutöihin ei saa kopioida tekstiä tai kuvia luvatta.
- Ulkovaatteita tai päähineitä ei pidetä sisätiloissa. Vaatteet säilytetään niille varatuissa naulakoissa.
- Oppilaan ja henkilöstön kuvaaminen ja/tai kuvien jakaminen luvatta sosiaalisessa mediassa tai internetissä on kielletty.
- Kiusaaminen ei ole sallittua missään muodossa.

Oleskelu ja liikkuminen

Koulupäivät ja välitunnit

- Voimakkaiden tuoksujen käyttö koulussa on kielletty. Olemme hajusteeton koulu.
- Koulun alueelta ei saa poistua koulupäivän aikana ilman lupaa.
- Polkupyörät ja moottoriajoneuvot parkkeerataan niille osoitetulle paikoille.
- Koulun tiloissa liikutaan rauhallisesti tarpeetonta melua välttäen ja työrauhaa kunnioittaen.
- Olemme sukkakoulu. Ulkojalkineet jätetään niille varatuille paikoille.

Koulumatkat

- Liikennesääntöjä tulee noudattaa ja toiset liikkujat tulee ottaa huomioon liikenteessä.
- Koulukyytiä odotetaan niille varatussa paikassa.

Siisteydestä ja ympäristöstä huolehtiminen

Siisteydestä ja ympäristöstä huolehtiminen

- Sotkeminen, roskaaminen ja rikkominen koulun sisä- ja ulkotiloissa on kielletty.
- Jokainen on velvollinen korvaamaan aiheuttamansa vahingon ja puhdistamaan tai korjaamaan aiheuttamansa sotkut tai vauriot koulun omaisuudelle.
- Huolehdi, että oppitunnilla mukanani ovat tarvittavat materiaalit ja välineet. Kunnioitan toisten omaisuutta.

Turvallisuus

- Kouluun ei saa tuoda koulunkäyntiä häiritseviä esineitä.

- Lumipallojen ja kivien heittäminen välitunneilla on kielletty
- Koululuun ei saa tuoda eikä koulupäivän aikana pitää hallussa sellaista esinettä tai ainetta, jonka hallussapito on muussa laissa kielletty tai jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta (POL 29 § 2)
- Jokainen ylläpitää omalla käyttäytymisellään yhteistä turvallisuutta.
- Koulun sisä- ja ulkotiloissa on kameravalvonta.

Tietokoneiden, matkapuhelinten ja muiden mobiililaitteiden käyttäminen

- Alakoululaiset (1-6lk) eivät käytä omia mobiililaitteita koulupäivän aikana ilman opettajan lupaa. Omat mobiililaitteet säilytetään häiriöttömässä tilassa (ei ääntä, ei värinää) repussa koulupäivän ajan. Poikkeuksena ovat terveydelliset perusteet.
- Yläkoulun oppilas ei saa käyttää mobiililaitetta koulupäivän aikana. Laitteen käyttö oppimistarkoituksessa tai terveydenhoitoon liittyvistä syistä on kuitenkin mahdollista opettajan tai rehtorin luvalla.
- Koululuun tullessaan tai muun opetussuunnitelman mukaisen opetuksen ajaksi oppilas jättää mobiililaitteensa hänelle luovutettuun omaan lukolliseen lokeroon.
- Mikäli oppilas kuitenkin aiheuttaa häiriötä mobiililaitteellaan koulupäivän aikana, opettajalla ja rehtorilla on yhdessä tai erikseen oikeus ottaa laite oppilaalta pois. Mobiililaitte luovutetaan oppilaalle tai tämän huoltajalle koulupäivän päättyessä.
- Ruokalassa ei käytetä mobiililaitteita tai kuulokkeita (pl. terveydelliset syyt)

Päihteet ja vaaralliset esineet

- Kaikki päihteet ovat koulussa kiellettyjä (POL 29 §). Tämä kattaa esimerkiksi huumausaineet, alkoholi- ja tupakkatuotteet (mm. tupakka, nuuska, vape, nikotiinipussit).
- Koululuun ei saa tuoda vaarallisia esineitä tai aineita kuten teräaseita, monitoimityökaluja, ampuma-aseita ja voimakkaita laserosoittimia (POL 29 §).

Järjestyssääntöjen rikkominen

Järjestyssääntöjen rikkomisesta seuraa rangaistus (POL§ 35, 36)

- kasvatuskeskustelu
- jälki-istunto, enintään kaksi tuntia
- luokasta poistaminen
- kotitehtävien tekeminen koulupäivän päätyttyä
- opetuksen epääminen loppupäivän tai mahdollisesti myös seuraavan koulupäivän ajaksi
- kirjallinen varoitus
- määräaikainen erottaminen

Opettajalla ja rehtorilla on oikeus tarkastaa opiskelijan tavarat. Rehtori tai opettaja voi ottaa häiritsevät tai vaaralliset esineet tai aineet tarvittaessa haltuunsa. Oppilas on korvausvelvollinen, jos hän rikkoo tahallaan tai varomattomalla käytöksellään koulun omaisuutta. Jos tekijä on varmuudella tiedossa ja yksilöitävissä, koulun opettaja tai rehtori voi kasvatuksellisista syistä määrätä oppilaan puhdistamaan tai uudelleen järjestämään oppilaan tahallaan tai huolimattomuuttaan likaaman tai epäjärjestykseen saattaman koulun omaisuuden tai tilan.

Järjestyssääntöjen seuranta ja tarkistaminen

- Järjestyssäännöt käydään oppilaiden kanssa läpi lukuvuoden alussa ja epäsäännöllisesti lukuvuoden aikana.
- Järjestyssäännöistä tiedotetaan koulun [www-sivuilla/peda.net-sivuilla](http://www.sivuilla/peda.net-sivuilla)
- Järjestyssäännöt tarkistetaan lukuvuosittain.

2. POISSAOLOJEN, KASVATUSKESKUSTELUIDEN JA KURINPITOTOIMIEN YLEINEN OHJEISTUS

Koulumatkat ja kiusaaminen

Koulun opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Järjestyssäännöt ja koulun valtuudet määrätä rangaistuksia eivät ole voimassa koulumatkoilla.

Koulun ohje ilmoittamisesta, kirjaamisesta ja seurannasta on asiakirjassa 'Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä'.

Opetuksen järjestäjä seuraa poissaoloja sekä 35 a, 36, 36 b, 36 d ja 36 e §:n mukaisten toimenpiteiden käyttöä ja niiden kehittymistä.

Jäljempänä luetellut ja tämän suunnitelman liitteinä olevat Pol 36 §:n mukaiset täytetyt lomakkeet säilytetään koulun kansliassa paloturvallisessa kaapissa.

2.1. Kotitehtävien laiminlyönti (Pol 36 §)

Kotitehtävänsä laiminlyönyt oppilas voidaan määrätä työpäivän päätyttyä enintään tunniksi kerrallaan valvonnan alaisena suorittamaan tehtäviään. Ilmoita asiasta etukäteen huoltajille (Wilma, puhelin).

2.2. Poissaolot

Luokanopettaja/erityisluokanopettaja/luokanvalvoja seuraa oppilaidensa poissaoloja ja ilmoittaa huoltajalle luvattomat poissaolot. Opettaja ilmoittaa rehtorille ja oppilashuoltohenkilöstölle toistuvat luvattomat poissaolot. Rehtori ja oppilashuoltoryhmä seuraavat oppilaiden poissaoloja. Koulussa on käytössä Wilma Noti, joka ilmoittaa automaattisella viestillä niin oppilaalle, huoltajalle kuin opettajallekin, kun poissaolomäärien raja-arvot täytyvät.

2.3. Kasvatuskeskustelu (Pol 35 a §)

Oppilas, joka häiritsee opetusta tai muutoin rikkoo koulun järjestystä, menettelee vilpillisesti tai kohtelee muita oppilaita tai koulun henkilökuntaa epäkunnioittavasti tai heidän ihmisarvoaan loukkaavasti, voidaan ensisijaisena toimenpiteenä määrätä osallistumaan yhteensä enintään kaksi tuntia kestäväan kasvatuskeskusteluun. Kasvatuskeskustelu voidaan järjestää kerralla tai useammassa osassa koulupäivän aikana tai sen ulkopuolella. Kasvatuskeskusteluun määrää koulun opettaja tai rehtori. Kasvatuskeskustelu tulee kirjata ja siitä tulee ilmoittaa oppilaan huoltajille. Huoltajalle tulee varata mahdollisuus osallistua kasvatuskeskusteluun tai osaan siitä, jos se katsotaan tarpeelliseksi (PoL 35a §).

- **Teko on yksilöitävä.**
- **Selvitä käyttäytymisen syyt ja seuraukset oppilaan kanssa.**
- **Selvitä koulun keinot käyttäytymisen parantamiseksi.**
- **Ilmoita huoltajille kasvatuskeskustelusta, varaa huoltajalle mahdollisuus osallistua kasvatuskeskusteluun tai osaan siitä, jos se katsotaan tarpeelliseksi.**
- **Kasvatuskeskustelu kirjataan (erillinen lomake Wilmassa).**

2.4. Jälki-istunto (Pol 36 §, 36 a §)

Oppilas, joka häiritsee opetusta tai muutoin rikkoo koulun järjestystä, taikka muutoin menettelee vilpillisesti, voidaan määrätä enintään kahdeksi tunniksi jälki-istuntoon. Jälki-istunto on järjestettävä niin, että oppilas ei sen vuoksi joudu jäämään pois oppitunneilta tai muusta koulun toiminnasta. Jälki-istunto on kurinpitorangeistus. Oppilaalle ei voida määrätä samasta teosta päällekkäisiä kurinpitotoimia. Jälki-istunnon valvojana toimii opettaja tai rehtori.

- **Keskustele oppilaan kanssa. Oppilasta on kuultava.**
- **Selvitä ja kirjaa, mitä on tapahtunut. Teko on yksilöitävä.**
- **Ilmoita jälki-istunnosta oppilaan huoltajalle etukäteen. Huoltajalle on varattava mahdollisuus tulla kuulluksi.**
- **Jälki-istunto kirjataan (erillinen lomake).**

Jälki-istunnossa voidaan teettää kirjallisia tai suullisia tehtäviä ja harjoituksia. Harjoitusten tulee olla

- kasvatusta, opetusta ja kehitystä tukevia.
- oikeassa suhteessa oppilaan tekoon tai laiminlyöntiin.
- oppilaan ikään ja kehitystasoon sopivia.

Oppilas voidaan velvoittaa myös istumaan hiljaa jälki-istunnon ajan.

2.5. Kirjallinen varoitus (Pol 36 §, 36 a § kts. myös 36 c §)

Oppilaalle, joka häiritsee opetusta tai rikkoo muuten koulun järjestystä, voidaan antaa kirjallinen varoitus. Kirjallisen varoituksen antaa koulun rehtori. Kirjallinen varoitus on kurinpitorangeistus. Oppilaalle ei voida määrätä samasta teosta päällekkäisiä kurinpitotoimia.

- **Selvitä ja kirjaa, mitä on tapahtunut. Teko on yksilöitävä.**
- **Tieto asiasta rehtorille.**
- **Oppilasta on kuultava ennen kurinpitorangeistuksen antamista.**
- **Oppilaan huoltajalle on järjestettävä tilaisuus tulla kuulluksi. Varoituksesta tulee antaa rehtorin viranhaltijapäätös.**
- **Kirjallisen varoituksen saaneelle on järjestettävä tarvittava oppilashuolto.**

Kuulemismenettely: Kuuleminen voi tapahtua kirjallisesti tai suullisesti ja se kirjataan viranhaltijapäätökseen. Jos kyseessä on ollut suullinen kuuleminen, muista päivämäärän kirjaaminen. Jos kyseessä on ollut kirjallinen kuuleminen, se liitetään viranhaltijapäätökseen.

2.6. Määräaikainen erottaminen (Pol 36 §, 36 a § kts. myös 36 c §)

(Rehtori)

Oppilasta ja huoltajaa on kuultava. Kuuleminen voi tapahtua erillisenä kuulemistilaisuutena, josta ilmoitetaan huoltajille kirjallisesti. Kuuleminen voi tapahtua myös kirjallisesti, jolloin huoltajalle lähetetään asiaselitys kirjallisesti. Huoltajaa pyydetään palauttamaan oma kuulemisvastineensa kirjallisesti ja allekirjoitettuna tiettyyn päivään mennessä (nämä asiakirjat tulee olla liitteenä).

Oppilaan määräaikaisesta erottamisesta päättää sivistys- ja hyvinvointilautakunta. Mikäli oppilas joudutaan erottamaan ennen lautakunnan kokoontumista, rehtori tekee viranhaltijapäätöksen oppilaan määräaikaisesta erottamisesta vailla lainvoimaa olevana toimenpiteenä. Mikäli erottaminen pannaan

täytäntöön lautakunnan kokouksen jälkeen, rehtori tekee esityksen määräaikaisesta erottamisesta lautakunnalle.

Määräaikaisen erottamisen maksimipituus on 3 kk. Päätökseen/esitykseen on yksilöitävä teko, sekä vaadittavat kuulemiset ja liitteet.

Oppilaalle on järjestettävä tarvittava oppilashuolto, sekä hänelle on järjestettävä opetus niin, ettei hän jää jälkeen muusta opetusryhmästään. Oppilaalle on laadittava tämän johdosta henkilökohtainen opetuksen suunnitelma, jossa on kirjattuna, kuinka opetus järjestetään erottamisen aikana. Oppilaalla on oikeus kouluruokailuun, joka voidaan järjestää muutoinkin kuin koulun ruokalassa. Opetusta seuraavaksi ja arvioivaksi opettajaksi on nimettävä koulun opettaja.

- **Teko on yksilöitävä.**
- **Oppilasta on kuultava ennen rangaistuksen antamista.**
- **Oppilaan huoltajalle on järjestettävä tilaisuus tulla kuulluksi.**
- **Erottamisesta on tehtävä päätös lautakunnassa.**
- **Erötetulle on järjestettävä tarvittava opetus ja oppilashuolto.**
- **Erötetulle oppilaalle on laadittava opetussuunnitelmaan perustuva henkilökohtainen oppimissuunnitelma.**

2.7. Poistaminen jäljellä olevan oppitunnin ajaksi ja voimakeinojen käyttö (Pol 36 §)

Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulun järjestämästä tilaisuudesta. Rehtorilla ja opettajalla on oikeus poistaa oppilas, joka ei noudata edellä mainittua poistumismääräystä. Jos poistettava oppilas koettaa vastarintaa tekemällä välttää poistamisen, rehtorilla ja opettajalla on oikeus käyttää sellaisia oppilaan poistamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina oppilaan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Rehtori ja opettaja voivat edellä mainitussa tilanteessa toimia yhdessä tai kumpikin erikseen. Oppilaan poistamisessa ei saa käyttää voimankäyttövälineitä.

- **Poistamisesta tulee ilmoittaa oppilaan huoltajalle.**
- **Poistaminen kirjataan (erillinen lomake).**
- **Poistetulle oppilaalle tulee järjestää valvonta.**
- **Mikäli poistamisen yhteydessä joudutaan käyttämään POL 36 b § mainittuja voimakeinoja, rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta sivistysjohtajalle.**

Ohje opettajalle voimakeinojen käyttöä koskien:

- Kehota, pyydä, käske häiritsevää oppilasta poistumaan luokkahuoneesta tai muusta opetustilasta taikka koulun tilaisuudesta.
- Mikäli oppilas kieltäytyy poistumasta ja jatkaa häiritsemistä, kutsu rehtori tai toinen aikuinen paikalle, ainakin tapahtuman silminnäkijäksi.
- Ohjaa oppilasta kehollasi. Puhu; kehota, pyydä, käske edelleen. Poista oppilas mahdollisimman pieniä voimakeinoja käyttäen vain pakkotilanteessa, mikäli oppilas koettaa vastarintaa tekemällä välttää poistamisen.
- Järjestä oppilaalle tarvittava valvonta jäljellä olevan oppitunnin ajaksi.
- Järjestä oppilaalle tarvittavat oppilashuollon palvelut.
- Ilmoita poistamisesta oppilaan huoltajille.
- Anna kirjallinen selvitys tapahtuneesta rehtorille.

2.8. Opetukseen osallistumisen epääminen jäljellä olevan työpäivän ajaksi (Pol 36 §)

Opetus voidaan evätä jäljellä olevan koulupäivän sekä lisäksi myös seuraavan koulupäivän ajaksi, mikäli on olemassa vaara, että toisen oppilaan tai koulussa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käytöksen vuoksi tai opetus häiriintyy kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Oppilaalle laaditaan luokanopettajan tai luokanvalvojan toimesta huoltajan kanssa yhteistyössä ja oppilasta kuullen henkilökohtainen suunnitelma opetuksen järjestämisestä, toteuttamisesta ja seurannasta opetukseen osallistumisen epäämisen aikana ja turvallisen opetukseen palaamisen tukemiseksi. Oppilaan mahdollistetaan keskustella henkilökohtaisesti oppilashuollon psykologin tai kuraattorin kanssa opetuksen epäämisen aikana. Samoin hänelle järjestetään muu hänen tarvitsemansa tuki epäämisen aikana ja oppilaan palatessa opetukseen.

- **Päätöksen tekee rehtori.**
- **Epäämisestä on ilmoitettava oppilaan huoltajalle.**
- **Epäämisestä on ilmoitettava tarvittaessa sosiaalitoimen viranomaisille.**
- **Oppilaalle on järjestettävä valvonta.**
- **Oppilaalle on järjestettävä tarvittava oppilashuolto.**
- **Epäämistapaukset kirjataan (erillinen lomake).**
- **Kouluun palaamisen jälkeen oppilaan kanssa käydään kasvatuskeskustelu.**

2.9. Kiellettyjen esineiden tai aineiden tarkastus, haltuunotto ja voimakeinojen käyttö

2.9.1. Häiritsevät tai kielletyt esineet ja aineet

Opettajalla tai rehtorilla on työpäivän aikana oikeus ottaa oppilaalta haltuun esine/aine: POL 29 §, 36 d §)

- jolla oppilas häiritsee opetusta tai oppimista (häirinnän oltava käynnissä).
- jonka hallussapito on laissa kielletty (esim. alkoholi ja tupakka).
- joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen (hallintaan ei hyväksyttävää syytä).
- jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisten turvallisuutta (esim. teräase).

2.9.2. Oikeus tarkastaa oppilaan tavarat (POL 36 d, e §)

Koulun opettajalla ja rehtorilla on tarvittaessa työpäivän aikana oikeus tarkastaa oppilaan mukana olevat tavarat, oppilaan hallinnassa olevat koulun säilytystilat ja päällisin puolin hänen vaatteensa vaarallisen, kielletyn esineen tai aineen haltuun ottamiseksi.

Oppilaalle tulee ennen tarkastusta ilmoittaa tarkastuksen syy. Tarkastajan tulee oppilaan kanssa samaa sukupuolta. Tarkastuksessa tulee olla tarkastajan lisäksi läsnä toinen täysi-ikäinen koulun henkilökuntaan kuuluva. Oppilaan pyynnöstä tarkastuksessa tulee olla läsnä hänen valitsemansa koulun henkilökuntaan kuuluva, jos tämä on saapuvilla. Säädetystä tarkastuksen suorittamistavasta voidaan kuitenkin poiketa, jos se on asian kiireellinen luonne huomioon ottaen turvallisuuden kannalta ehdottoman välttämätöntä.

Toimenpiteillä ei saa puuttua oppilaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen enempää kuin on

välttämätöntä ja esineiden ja aineiden haltuun ottamisessa ja oppilaan tarkastuksessa on noudatettava olosuhteiden edellyttämää hienotunteisuutta.

Toimenpiteiden käyttö tulee kouluilla suunnitella ja ohjeistaa.

Tarkastuksesta on ilmoitettava huoltajille mahdollisimman pian.

Tarkastus on kirjattava (erillinen lomake).

Jos opettaja tai rehtori joutuu käyttämään voimakeinoja tarkastustilanteessa, tulee hänen tehdä asiasta tehdä kirjallinen selvitys sivistysjohtajalle.

Toimenpiteen ohjeistus:

1. **Hallussapidon on oltava ilmeistä**
Kuka näki? Kuka kuuli? Mitä? Varmista tosiasiat ennen kuin toimit.
Onko tarkastaminen välttämätöntä ja turvallista?
Epävarmassa tilanteessa yhteys poliisiin.
2. **Katso sopiva paikka.**
Poisottamisessa noudatettava hienotunteisuutta ja mahdollisimman pitkälle kunnioitettava henkilökohtaista koskemattomuutta ja yksityisyyttä.
3. **Paikalla on oltava vähintään 2 henkilökuntaan kuuluvaa aikuista.**
Tarkastajan on oltava opettaja/rehtori ja oppilaan kanssa samaa sukupuolta.
Lisäksi oppilaan pyynnöstä koulun henkilökuntaan kuuluva, jos tämä on saapuvilla.
Tästä kohdasta voidaan poiketa, jos asian kiireellisyys ja turvallisuus sitä ehdottomasti vaativat.
4. **Pyydä, kehoita ja käske oppilasta luovuttamaan nimetty esine/aine.**
5. **Tarkastamisen suorittaminen:**
Mieti tilanne etukäteen.
Muista hienotunteisuus. Oppilaan koskemattomuuteen ja yksityisyyteen ei saa puuttua enempää kuin on opiskelurauhan ja turvallisuuden varmistaminen vaatii. Erogeenisten alueiden koskeminen on kielletty.
Tarkastamisessa ei saa käyttää voimakeinoja.
Varo loukkaamasta itseäsi tarkastaessasi (ruiskut, teräesineet tms.).
6. **Kirjaa tapahtuma (erillinen lomake).**
7. **Ilmoita tapahtumasta** huoltajalle Wilman tai puhelimen välityksellä heti tai mahdollisimman pian.
8. **Huolehdi jälkitoimista haltuunotetun esineen/aineen suhteen.**
Jälkitoimia ovat tapauksen mukaan kasvatuskeskustelu/ jälki-istunto tms. sekä mahdollinen lastensuojeluilmoitus sekä ilmoitus poliisille. Kirjaa myös jälkitoimet.

2.9.3. Voimakeinot haltuunotossa (36 d §, 36 f §)

Voimankäyttö on sallittua ainoastaan turvallisuutta vaarantavien ja oppimista ja opetusta häiritsevien esineiden ja aineiden haltuunotossa.

Voimankäyttö on sallittua vain, jos oppilas koettaa vastarintaa tekemällä välttää esineen/aineen haltuunoton.

Keinojen on oltava välttämättömiä ja puolustettavia huomioitaessa:

- oppilaan ikä
- tilanteen uhkaavuus
- vastarinnan vakavuus
- tilanne kokonaisuutena. (POL 29 §, 36 d §)

1. Voimakeinojen käyttö haltuunotossa on sallittua ainoastaan, kun se on turvallista kaikille osapuolille.

2. Mieti aina onko voimakeinojen käyttö välttämätöntä ja perusteltavissa. Ole tarvittaessa yhteydessä huoltajaan.

Epävarmassa (esim. uhkaavassa) tilanteessa on kutsuttava paikalle poliisi.

3. Tee tilanteen jälkeen ilmoitus haltuunotosta huoltajalle.

4. Tilanteen jälkeen selvitys voimakeinojen käytöstä rehtorille, jolta sivistysjohtajalle.

2.9.4. Esineiden ja aineiden luovuttaminen (36 g §)

Luovutus on järjestettävä mahdollisimman pian haltuunotosta. Siihen asti esinettä/ainetta on säilytettävä huolellisesti. Haltuun otettu esine/aine luovutetaan oppilaalle tilaisuuden päättyessä. Jos on todennäköistä, että häirintä jatkuu, tapahtuu luovutus koulupäivän päättyessä. Kielletyt esineet/aineet luovutetaan huoltajalle työpäivän päättyessä, mikäli se on laissa sallittua (jos hallussapito on luvanvaraista, luvan tarkistaa poliisi). Jos huoltaja ei nouda esinettä/ainetta kolmessa kuukaudessa, voi sen hävittää.

Jos hallussapitoon ei ole huoltajallakaan oikeutta, luovutetaan esine/aine poliisille (esim. huumausaineet, ampuma-aseet/patruunat, kaasuaseet, räjähteet). Tässä tapauksessa luovutus on järjestettävä välittömästi.

Täydennä myös jälkitoimet lomakkeeseen.

3. KÄRKÖLÄN YHTENÄISKOULUN KURINPITOKÄYTÄNTEET

Opetushenkilöstöön kuuluva koulun aikuinen laittaa Wilmaan merkinnän, mikäli oppilaan käytös antaa sellaiseen aiheita. Pyrimme siihen, että Wilmaan tulisi enemmän positiivisia ja kannustavia merkintöjä kuin huomautuksia. Wilman huomautusmerkinnät jaetaan kolmeen ryhmään:

Harmaa merkintä tulee epäasiallisesta käytöksestä: väkivalta tai sillä uhkaaminen, aikuiseen kohdistuva kiroilu tai nimittely, tupakointi, luntaaminen, koulun omaisuuden rikkominen, varastaminen, luvaton välitunnin viettäminen sisällä sekä poistuminen koulualueelta. Näissä 5 merkintää johtaa kasvatusteskusteluun. Tupakoinnista, varkauksista ja väkivaltaisesta käytöksestä ilmoitetaan oppilaan huoltajalle ja tehdään epäasiallinen käytös -merkintä lisätiedoilla täydennettynä. Lisäksi tilanteen niin vaatiessa tehdään ilmoitus viranomaisille, kts. luvun 2 ohjeet.

Sinivioletti merkintä tulee häirinnästä: oppitunnin/ koulun tilaisuuden häirintä puhumalla, kännykän käytöllä tai muulla vastaavalla tavalla. Näissä 10 merkintää johtaa kasvatusteskusteluun.

Oranssi merkintä tulee unohtamisista (läksyt, opiskeluvälineet yms.) ja myöhästymisistä. Näissä 15 merkintää johtaa kasvatustilanteeseen. Mikäli oppilaalla on merkintöjä useammasta ryhmästä, luokanvalvoja/-opettaja käyttää harkintaa, missä vaiheessa on ensimmäisen kasvatustilanteen aika.

Mikäli negatiivisia merkintöjä kertyy ensimmäisen kasvatustilanteen jälkeen uudet 5/10/15, on seuraavaksi 1 tunnin jälki-istunto, tämän jälkeen kasvatustilanteen/ oppilashuoltoneuvottelu, 2 tunnin jälki-istunto, kirjallinen varoitus ja viimeisenä määräaikainen erottaminen.

Merkinnät nollautuvat arvioinnin (väliarviointi/lukuvuosiarviointi) yhteydessä. Kasvatustilanteen ja jälki-istunto kirjataan Wilman lomakkeelle.

Jälki-istunnon pituuden määrittelee sen määräävä opettaja tai rehtori. Jälki-istunto suoritetaan mahdollisimman nopeasti teon selvittelyn jälkeen ja siitä ilmoitetaan kotiin. Mikäli jälki-istuntoon jäävä oppilas on kuljetusoppilas, tulee selvittää toimistosihteeriltä (tai rehtorilta), miten oppilas pääsee kotiin jälki-istunnon jälkeen. Jälki-istunnon valvoo ensisijaisesti sen määrännyt opettaja tai rehtori, mutta jälki-istunnon voi suorittaa myös jonkun toisen opettajan tai rehtorin valvonnassa erikseen siitä sovittaessa.

4. ILKIVALTA JA VAHINGONTEKO

Koulun on huolehdittava siitä, että tilojen lukitus ja valvonta on järjestetty siten, että jo ennakolta pyritään vähentämään mahdollisuutta ilkivaltaan ja omaisuuden joutumiseen väriin käsiin. Oppilaita on opastettava huolehtimaan omaisuudestaan. Tapausten jälkeen on keskusteltava mahdollisuuksista parantaa turvallisuutta.

- **Varkaudet** voivat olla pieniä näpistyksiä tai suurtenkin rahamäärien tai laitteiden anastamisia. Vakavampi tilanne on kyseessä, kun havaitaan murtojälkiä koulun tiloista ja/tai omaisuutta on anastettu esim. yön aikana.
- **Ilkivalta** on fyysisen ympäristön tahallista sotkemista ja rikkomista.

4.1. Oppilaan velvollisuus siivota omat jälkensä

- Jos oppilas tahallaan tai huolimattomuuttaan likaa tai sotkee koulun tiloja, rehtori tai opettaja voi kasvatuksellisista syistä määrätä oppilaan puhdistamaan tai järjestämään ne.
- Siivous on tehtävä valvotusti. Tehtävä ei saa olla liian raskas tai vaarallinen (oppilaan ikä huomioidaan).
- Siivous ei saa kestää yli kahta tuntia.
- Oppilas ei voi olla siivouksen vuoksi pois oppitunneilta. Jos tehtävä suoritetaan työpäivän ulkopuolella, on asiasta ilmoitettava huoltajalle, valvonta on järjestettävä.
- Siivous on huomioitava rangaistusta annettaessa ja mahdollisia vahingonkorvauksia vaadittaessa.

4.2. Oppilaan vahingonkorvausvelvollisuus

- Jos oppilas tahallisesti tai tuottamuksellisesti aiheuttaa toiselle tai toisen omaisuudelle vahingon, hänen täytyy korvata se. Tämä koskee kaikenikäisiä oppilaita.
- Vahingonkorvauksen määrä on oltava kohtuullinen ja siihen vaikuttavat mm. tekijän ikä ja kehitystaso.
- Asiasta ilmoitetaan oppilaan huoltajalle. Korvauksesta sovitaan tapauskohtaisesti. Rahalla korvaamisessa summasta keskustellaan huoltajan kanssa.
- Vahingonkorvausvaatimus ja teosta rankaiseminen ovat toisistaan riippumattomia asioita. Vahingonkorvausta ei siis tule käyttää rangaistuksena.

4.3. Kärkölän Yhtenäiskoulun ohjeet ilkivalta- ja vahingontekotilanteissa

- Tapahtumat on selvitettävä nopeasti.
- Rikoksen kohteeksi joutuneelta on saatava tarkat tiedot tapahtuneesta (mitä, missä, milloin) ja silminnäkijöitä kuultava. Murron jälkeen on huolehdittava todisteiden säilymisestä ja kadonneen omaisuuden kirjaamisesta.
- Tapahtuneesta ilmoitetaan rehtorille. Rehtori ilmoittaa tapahtuneesta tarvittaessa huoltomiehelle sekä sivistysjohtajalle. Rehtorin poissa ollessa tilannetta hoitaa rehtorin sijaiseksi nimetty vararehtori.
- Mahdollisten tekijöiden kuulemisen, yhteydenotot kotiin, oppilashuoltoryhmään, sosiaaliviranomaisille hoitaa ensisijaisesti ao. henkilökunnan jäsen, työnjaosta sovitaan rehtorin kanssa.
- Tekijän on korvattava tahallaan aiheuttamansa vahinko. Korvausasioissa on oltava yhteydessä oppilaan huoltajaan.
- Murroista ilmoitetaan aina poliisille ja muista tapauksista vakavissa ilkivalta- ja varkaustapauksissa (esim. vahingoittuneen omaisuuden tai tekojen määrä on suuri).

5. SUUNNITELMA OPPILAIDEN SUOJAAMISEKSI VÄKIVALLALTA, KIUUSAAMISELTA JA HÄIRINNÄLTÄ

Koulumatkat ja kiusaaminen

Koulun opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Järjestyssäännöt ja koulun valtuudet määrätä rangaistuksia eivät ole voimassa koulumatkoilla.

5.1. Koulukiusaaminen

Koulukiusaamisella tarkoitetaan sitä, että joku oppilas joutuu toistuvasti tai jatkuvasti saman tai muiden luokkien oppilaiden kiusaamisen kohteeksi. Kiusaaminen on tarkoituksellisesti toista vahingoittavaa, erotukseksi leikistä tai tasaveroisten tavanomaisesta nahistelusta. Kiusaajan ja kiusatun välillä vallitsee voimasuhteiden epätasapaino niin, että kiusattu on puolustuskyvytön hyökkääjään nähden.

Kärkölän Yhtenäiskoulu ei hyväksy koulukiusaamista ja toimii aktiivisesti kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ennaltaehkäisemiseksi. Koulu voi käyttää apukeinoina erilaisia ohjelmia ja kampanjoita omien toimintamalliensa lisäksi.

Kiva-Koulu-ohjelma on opetusministeriön rahoituksella Turun yliopistossa kehitetty toimintamalli koulukiusaamisen vähentämiseksi. KiVa-lyhenne muodostuu sanoista Kiusaamisen vastainen tai Kiusaamista Vastustava. KiVa-Koulu-ohjelma on koko koulun ohjelma, ei yhden tai kahden luokan. KiVa-koulussa on KiVa-materiaalit ja koululla toimii opettajien ja mahdollisesti muiden aikuisten muodostama KiVa-tiimi. Tiimin päätehtävä on esille tulevien kiusaamistapauksien selvittäminen yhdessä luokanopettajien/luokanvalvojien kanssa.

Rehtori vastaa ja huolehtii kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan ennaltaehkäisevistä toimista ja toimintakulttuurin kehittämisestä.

5.2. Mitä on koulukiusaaminen?

Koulukiusaamisen tunnistaminen

On tärkeää tiedostaa, että tutkimusten mukaan käytännössä jokaisessa koulussa esiintyy kiusaamista. Kiusaaminen luultavasti jatkuu myös vuodesta toiseen ja jopa työelämään asti, vaikka joskus kiusaaminen saattaa loppua spontaanistikin, kuten esimerkiksi kesäloman jälkeen.

Kiusattu oppilas ei itse välttämättä halua kertoa tulleen kiusatuksi – usein hän pelkää, että tämän seurauksena kiusaaminen pahenee entisestään. Vain osa kiusatuista kertoo kiusaamisesta – todennäköisemmin kotona kuin koulussa.

Vaikka opettaja ei aina huomaakaan kiusaamista, voi hän pyrkiä ottamaan selvää luokan tilanteesta seuraamalla erityisen tarkasti, mitä oppilaiden välillä tapahtuu välitunneilla, koulun käytävillä tai oppituntien alussa ja niiden aikana.

Hiljainen kiusaaminen

Hiljainen tai ns. epäsuora kiusaaminen on tavallisin kiusaamisen muoto, jota on usein vaikea havaita. Hiljaista kiusaamista voi olla esimerkiksi

- katseen välttäminen
- tuijottaminen
- merkitsevien silmäysten vaihtaminen jonkun kanssa
- ilmeily
- huokailu
- vaikeneminen
- selän kääntäminen
- toisen puhuttelun väistäminen
- toisen kohteileminen, kuin hän olisi ilmaa
- virtuaaliyhteisöstä tai hauskojen sähköpostien jakelulistalta sulkeminen

Hiljaisen kiusaamisen uhrit eivät pidä melua itsestään ja kertovat harvoin, mitä joutuvat kokemaan.

Sanallinen kiusaaminen

Sanallinen kiusaaminen on yleensä helpompi huomata kuin hiljainen kiusaaminen. Sanallista kiusaamista on esimerkiksi

- kuiskuttelu
- juorujen levittäminen
- ahdistelu
- pilkkaaminen

- huomauttelua kampauksesta tai vaatteesta
- uhrin sanomisten tai tekemisten jatkuvaa kommentoimista
- kikattelua
- pilkkanaurua tai pilantekoa

Sanallinen kiusaaminen voi olla myös

- lappujen lähettelemistä
- lokeroiden töhrimistä
- nimettömien puheluiden soittamista
- tekstiviestien, nimettömien sähköpostiviestien tai sopimattomien kuvien ja kuvamanipulaatioiden lähettämistä

Netti- ja somekiusaamisen muotoja ovat esimerkiksi

- pilkkaavien, uhkailevien tai järkyttävien viestien lähettäminen (usein nimettömänä tai väärällä nimellä)
- nettipäiväkirjojen sisältöjen lainaaminen ja levittäminen
- netissä olevien valokuvien (esim. kuvagallerioiden profiileista) muokkaaminen ja levittäminen
- kiusattavasta luodut kiusasivut
- kiusattavan nimellä tai nimimerkillä sopimattomasti esiintyminen verkkoyhteisöissä

Fyysinen kiusaaminen

On helpointa huomata tilanne, jossa lasta/oppilasta kiusataan fyysisesti. Sen voi huomata ulkoisista merkeistä, kuten

- revenneistä vaatteista
- mustelmista jne.

Fyysistä kiusaamista voi olla esimerkiksi

- lyöminen
- potkiminen
- töniminen
- nipistely
- esineillä ja lumipalloilla heittäminen
- toisen housujen alas vetäminen julkisella paikalla

Fyysinen kiusaaminen voi olla myös sitä, että

- kiusaaja ikään kuin sattumalta tönäisee uhriaan tai hänen pulpettiaan,
- kiusaaja nipistää ohimennen
- kiusaaja seisoo tiellä
- kiusaaja lyö oven kiinni nenän edestä
- uhrin tavaroita voidaan kätkeä tai hänen koululaukkuaan heitellä luokassa kuin palloa.
- uhkaillaan,
- kiristetään,
- eristetään muista tai pelotellaan

Kiusaaminen voidaan naamioda leikiksi tai urheiluksi. Fyysinen kiusaaminenkin voidaan tehdä niin, ettei sitä juuri huomata – tarkoitushan ei ole jäädä kiinni.

Tyypillisesti tytöt ja pojat kiusaavat eri tavoin. Pojille ovat tyypillisiä aggressiivisen käyttäytymisen suorat, fyysiset ja verbaliset taktiikat, kun taas tytöille luonteenomaisempaa on manipulatiivinen, epäsuora aggressiivisuus.

Kiusaamiselle on tyypillistä, että se tapahtuu yleensä ryhmässä ja perustuu ryhmän jäsenten keskinäisiin sosiaalisiin suhteisiin. Kiusaaminen ei ole pelkästään kiusaajan ja kiusatun välinen tapahtuma.

Mikä ei ole kiusaamista

Kiusaamisesta ei ole kysymys silloin, kun kaksi tasaväkistä oppilasta riitelee tai tappelee keskenään. Kiusaamista eivät myöskään ole satunnaiset, milloin keneenkin kohdistuvat hyökkäykset tai huutelut. Tällöin puhutaan usein epäasiallisesta käytöksestä tai väkivaltatilanteesta.

Kiusaamiseen johtavia tekijöitä

- koulun huono työilmapiiri
- koulukiusaamisen näkymättömyys
- lapsen/nuoren erilaisuus
- ruumiillinen kuritus tai huomiotta jättäminen kotona
- lapsen/nuoren pitää saada purkaa paha olo johonkin toiseen ihmiseen
- kiusaaja on, tai on aikaisemmin ollut itse koulukiusattu
- pätemisen tarve

5.3. Kärkölän Yhtenäiskoulun suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä

Kärkölän Yhtenäiskoulussa on käytössä kiusaamista ehkäisevä ja vastustava KiVa-ohjelma, jonka toimintamallin mukaan puututaan kaikkiin kiusaamistapauksiin.

Kiusaamiseen puuttumisessa, selvittelyssä ja toimenpiteissä edetään KiVa-ohjelman mukaisesti.

1. Kiusaamisen ennaltaehkäisy

a) Koulutasolla näitä voivat olla

- tiedottaminen
- kiusaamiskyselyt
- tukihenkilöt (esim. koulun opettajat tai muu henkilökunta)
- keskustellaan ja käsitellään koulussa kiusaamista ja sen seurauksia
- luokka/koulukohtaiset kiusaamisen vastaiset säännöt
- ryhmäyttäminen
- (tehostettu) välituntivalvonta
- kuljetusoppilaiden valvonta
- kodin ja koulun välinen yhteistyö: valistustilaisuudet, vanhempainillat, asiantuntijavierailijat, teemaviikot
- tukioppilastoiminta, kummiluokkatoiminta, oppilaita välituntivahteina
- vanhempien keskusteluryhmät
- kontaktipuhelin, palautelaatikko
- opettajien työryhmä koulun sosiaalisen ympäristön kehittämiseksi
- verkostoituminen eri viranomaisten ja järjestöjen kanssa

b) luokkatasolla näitä voivat olla

- luokan yhteiset säännöt
- luokkakokoukset ja vanhempainillat
- kyselyt
- palautelaatikko
- erilaisissa ryhmissä toimiminen
- luottamusoppilaat
- yhteistoiminnallinen oppiminen
- erilaiset kasvatusohjelmat (esim. Lions Quest ja KiVa Koulu)

- KiVa-koulun teematunnit vuosiluokilla 1-6 10 x 90 min., 4 teemaa luokanvalvoja tunneilla vuosiluokilla 7-9

Kiusaamisten selvittely KiVa Koulu-ohjelman mukaisesti

KiVa Koulu-ohjelmaa soveltaen selvitetään toistuva kiusaaminen, joka aiheuttaa kiusatulle pahaa mieltä.

Jokainen opetushenkilöstön jäsen on velvollinen puuttumaan ja selvittämään mahdollisiin kiusaamistilanteisiin. Välituntikahakat selvittää ulkovalvoja ja hetkittäiset kärjistyneet erimielisyydet luokanopettaja/luokanvalvoja tai paikalle osunut muu opettaja.

1. **Keskustelu kiusatun oppilaan kanssa;** millaista kiusaaminen on ollut ja keitä siinä on ollut mukana. Sovitaan seuraava tapaaminen 1-2 viikon kuluttua.
2. **Yksilökeskustelut kiusaamiseen osallistuneiden oppilaitten kanssa;** kiusaajille viestitetään, että hän on toiminut väärin ja koulun sääntöjen vastaisesti ja että kiusaamisen on loputtava välittömästi. Sovitaan myös siitä, miten tämä muuttaa toimintaansa ja kirjataan ylös, mitä on sovittu. Anteeksipyyttäminen on listan tärkein asia.
3. **Yhteiskeskustelu kiusaamiseen osallistuneiden oppilaitten kanssa;** mukana ovat samat oppilaat, joiden kanssa käytiin edellisen kohdan yksilökeskustelut. Käydään läpi, mihin kukin on sitoutunut kiusaamisen loppumiseksi. Sovitaan seurantatapaamisesta samalla porukalla esim. 1-2 viikon kuluttua.
4. **Luokanopettajan/luokanvalvojan keskustelu luokkatoverien kanssa;** luokanopettaja/luokanvalvoja pyytää luokkatovereita tukemaan kiusattua luokassa. Esim. leikkeihin mukaan pyytäminen on tällaista tukea.
5. **Seurantakeskustelut** 1-2 viikon kuluttua sekä kiusatun oppilaan kanssa että kiusaajien kanssa. Seurantakeskustelussa kiusatun kanssa selvitetään, onko tilanne muuttunut paremmaksi. Kiusaajien kanssa tarkistetaan, ovatko tehdyt sopimukset pitäneet ja varmistetaan, ettei kiusaaminen ala uudelleen.

Yhteydenotto kotiin tapahtuu vasta, kun ensimmäiset keskustelut koululla on käyty. Opettaja ottaa huoltajaan yhteyttä puhelimitse ensimmäisten keskustelujen jälkeen.

Mikäli edellä kuvattu selvittely ei lopeta kiusaamista, pyydetään osapuolten vanhemmat koululle sekä tarvittaessa koulun oppilashuoltoryhmän henkilöitä, kuten kuraattori. Voidaan myös turvautua koulun käyttämiin sanktioihin, kuten esim. jälki-istunto.

Kärkölän Yhtenäiskoulussa toivomme vanhemmilta aktiivista yhteydenottoa, jos lastanne kiusataan. Opettajat eivät näe jokaista tilannetta, vaikka yrittävätkin ja näin ollen kiusaaminen saattaa valitettavasti jäädä huomaamatta. Kaikki opettajien tietoon tuleva kiusaaminen selvitetään. Oppilaiden väliset vähäisemmät välienselvittelyt ja riitatilanteet pyritään selvittämään koulupäivän aikana seuraavasti:

- osapuolten jututtaminen erikseen
- silminnäkijöiden jututtaminen
- osapuolten kanssa käyty yhteinen keskustelu ja tilanteen ratkaisu
- tarpeen mukaan tieto tapahtuneesta osapuolten huoltajille

5.4. Kodin ja koulun välinen yhteistyö

Kodin ja koulun välinen yhteistyö on (varsinkin) kiusaamistapauksissa ehdottoman tärkeää. Kotien, vanhempien ja koulun tulisi yhteistoimin pyrkiä ratkaisemaan mahdolliset kiusaamistapaukset. Osapuolten olisi myös erittäin tärkeää pitää mielessä se, että oppilaat/lapset usein vääristelevät totuutta heihin liittyvissä asioissa.

Kiusaamisen ehkäisy yhteistyössä kotien kanssa

Vanhemmat voivat ehkäistä koulukiusaamista erilaisin toimin. He voivat keskustella kiusaamisesta lapsensa kanssa, vaikka asia ei koskettaisikaan heidän perhettänsä juuri sillä hetkellä. Kiusaamista voi ehkäistä preventiivisesti keskustelemalla paitsi lasten kanssa koulussa myös vanhempien kanssa esimerkiksi vanhempainilloissa kiusaamisesta ja sen seurauksista.

Kuinka vanhemmat voivat käsitellä kiusaamista lastensa kanssa?

- Kertomalla lapselle, että kiusaaminen on aina väärin.
- Eläytymällä pohtimaan miten pahalta, yksinäiseltä ja surulliselta kiusatusta tuntuu. Tämä auttaa lapsen empatiakyvyn kehittymistä.
- Kysymällä miten lapsi on toiminut tai kuvittelisi toimivansa tilanteessa, jossa hän huomaa jonkun joutuvan toisten kiusaamaksi. Meneekö hän mukaan ja alkaa ilkkua vai vetäytyykö pois, etteivät kiusaajat ottaisi häntäkin silmätikukseen? Toteamalla, että on rohkea teko, jos uskaltaa asettua puolustamaan tyttöä tai poikaa, joka on joutunut toisten syrjimäksi. Se on paljon vaikeampaa kuin mukana ilkkuminen.
- Kertomalla, että kiusaamisesta pitää kertoa jollekin aikuiselle, esim. opettajalle tai vanhemmalle.
- Tukemalla lapsen ystävyys-suhteita koulukavereihin, esimerkiksi kutsumalla yhdessä kavereita kotiin.
- Osallistumalla luokan järjestämiin tilaisuuksiin ja tutustumalla muihin vanhempiin. Vanhempien keskinäinen yhteistyö ehkäisee kiusaamista.
- Havainnoimalla herkästi oman lapsen mielialaa. Yksinäisyys ja kiusaamisesta johtuva paha mieli voivat viedä lapsen hymyn ja tehdä hänestä alakuloisen.

Vinkkejä kiusatulle kiusaamisesta kertomiseen

- Etsi läheltäsi yksi aikuinen, johon luotat. Se voi olla KUKA TAHANSA.
- Kerro rehellisesti, mitä on tapahtunut ja miltä sinusta tuntuu. Sano, että tarvitset apua. Ota kaveri mukaan, jos et uskalla mennä yksin.
- Jos puhuminen tuntuu hankalalta, kirjoita lappunen, sähköposti tai tekstiviesti.
- Kuka luokkatoverisi voisi olla puolustajasi, kelle voisit puhua? Koulusi tukioppilaat ovat myös sitä varten, että heille voi kertoa asiasta.

6. TOIMINTA ÄKILLISISSÄ KRIISEISSÄ SEKÄ UHKA- JA VAARATILANTEISSA (KRIISISUUNNITELMA)

Kriisi on ennalta arvaamaton, voimakas ja epätavallinen tapahtuma. Kriisi voi pahimmillaan aiheuttaa henkilön henkisen tasapainon järkkymisen ja/tai vaikeuttaa muuten hänen arkipäivän elämäänsä. Yleisesti epätavallinen tapahtuma voi järkyttää koko kouluyhteisön henkistä tasapainoa ja tehdä tavallisen koulutyön kaoottiseksi.

Kriisien aiheuttamista tapahtumista voidaan joitakin estää, toisaalta huolellinenkaan varautuminen ei voi estää joidenkin traumaattisten tapahtumien syntyä.

Yleisesti kriisitilanteiden hallintaa auttavat ennalta sovitut toimintamallit, joiden mukaan edetään mahdollisuuksien mukaan järkyttävän tilanteen tullessa kohdalle.

6.1. Koulun kriisiryhmä

Koulun kriisiryhmä on kokoonpanoltaan sama kuin koulun oppilashuoltotyöryhmän vakituiset jäsenet:

Kriisiryhmään kuuluvat

- Rehtori (puheenjohtaja)
- Vararehtorit
- Erityisopettaja(t)
- Koulun terveydenhoitaja
- Psykologi
- Koulukuraattori

Tarvittaessa ryhmä kutsuu mukaan luokan- tai aineenopettajia, eri alojen asiantuntijoita jne.

Kriisiryhmän tehtävät kriisioloissa

- tilanteen / tapahtuneen alkukartoitus (mitä, missä, milloin, kuka?)
- yhteydenpito asiantuntijoihin, tarvittaessa ulkopuolisen avun kutsuminen paikalle.
- antaa toimintaohjeita opettajille ja henkilökunnalle
- arvioida henkisen tuen tarve ja järjestää jatkotoimenpiteet yhteistyössä kotien kanssa.
- tukea työntekijöitä

6.2. Tiedottaminen

Suomessa perusopetus on julkista. Opetusta voi tulla seuraamaan kuka tahansa, jos se opetus huomioon ottaen on mahdollista.

Kuitenkin epätavallisissa tapahtumissa, kun koulua on kohdannut onnettomuus, menetys, traumaattinen tapahtuma tai koulutyöstä poikkeava tapahtuma, tiedottamisesta koulun ulkopuolelle vastaa ja huolehtii koulun rehtori.

Tällä turvataan tiedon oikeellisuus ja vältetään huhupuheet.

Rehtorin tehtävät kriisitilanteessa:

- kutsuu kriisiryhmän kokoon
- informoi opettajakuntaa ja muuta koulun henkilökuntaa tapahtuneesta
- antaa opettajalle ohjeita ja oikeaa tietoa tapahtuneesta huhujen ehkäisemiseksi
- pysyy henkilöstön ja oppilaiden tavoitettavissa
- tiedottaa sivistysjohtajaa ja kunnanjohtajaa
- kaikki pelastustoimea koskevat kysymykset ohjataan pelastusjohtajalle tai poliisille

6.3. Esimerkkejä toimintamalleista eri kriisitilanteissa

Väkivaltatilanne koulussa

1. Rauhoita tilanne ja asianosaiset. Älä jätä heitä yksin.

Soita tarvittaessa virkavalta paikalle (112) – koulun osoite on: Pormestarinkuja 1 (Keltasiipi 0-4lk/Punasiipi 6-9lk) ja Virkatie 4 (liikuntahalli 5lk),

2. Selvitä, mitä on tapahtunut. Haastattele osapuolia erikseen toisen aikuisen läsnä ollessa. Kirjaa kertomukset (lomake) – myös silminnäkijöiden – allekirjoitettuna (Liite 1 & 2). Ketään ei voi pakottaa puhumaan, jokaista voi tukea.
3. Tutkituta mahdolliset vammat terveydenhoitajalla/tkssa. Arvioi tarvitaanko muuta ulkopuolista apua – huomioi myös silminnäkijät.
Terveyspalvelujen puhelinnumerot on koottu tämän suunnitelman kappaleeseen 6.5.
Älä kuljeta loukkaantunutta itse terveyskeskukseen, vaan tilaa taksi tai ambulanssi ja huolehdi sen opastamisesta paikalle (112).
4. Ota yhteys huoltajiin.
5. Informoi tarvittaessa sivistysjohtajaa tapauksesta.

Väkivaltaisesti käyttäytyvä henkilö koulun alueella

- Poista lapset paikalta.
- Pyydä itsellesi toinen aikuinen avuksi tai poistu välittömästi uhkatilanteesta.
- Pyri rauhoittamaan tilanne kuuntelemalla, rauhallisesti keskustellen ja eleviestein.
- Pyydä henkilöä poistumaan lasten työpaikalta.
- Pyydä tarvittaessa poliisi paikalle, mikäli poistumiskehoitus ei auta tai tilanne on välittömästi uhkaava.
- Tiedota rehtoria.

Jos koulun alueella liikkuu henkilö, joka saattaa aiheuttaa väkivaltatilanteen, voidaan tästä ilmoittaa keskusradiolla ennalta sovitulla kuulutuksella. Kuulutuksen tarkka sisältö sovitaan ja palautetaan mieleen lukuvuosittain.

Kuulutuksen seurauksena luokkatilojen ovet suljetaan ja lukitaan, eikä luokkatiloja avata, ellei olla täysin varmoja siitä, kuka oven toisella puolella on.

Alimpien kerrosten luokkien ikkunoiden sälekaihtimet ja verhot voidaan myös vetää ikkunoiden eteen näköesteeksi.

Tilanteen päättymisestä ilmoitetaan toisella kuulutuksella.

Perheväkivalta ja hyväksikäyttö

Lastensuojelulain 25 § Ilmoitusvelvollisuus

Jos sosiaali- ja terveydenhuollon, koulutoimen, poliisitoimen tai seurakunnan palveluksessa taikka luottamustoimessa oleva henkilö on virkaa tai tointa hoitaessaan saanut tietää ilmeisestä perhe- ja yksilökohtaisen lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta, hänen on ilmoitettava asiasta viipymättä sosiaalilautakunnalle.

Myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö voi tehdä tällaisen ilmoituksen.

- Huomaa, että pykälässä puhutaan havaitusta ilmeisestä lastensuojelun tarpeesta. Laki siis velvoittaa ilmoittamaan aina, kun epäily ilmeisestä tarpeesta herää. Viranomaisen velvollisuus on tutkia, onko ilmoitus aiheellinen.
- Kuuntele oppilaan kertomus, tee muistiinpanoja, älä johdattele.
- Konsultoi terveydenhoitajaa/ koulukuraattoria/ lääkäriä ja/tai lastensuojeluviranomaisia.

- Toimi viranomaisilta saamiesi ohjeiden mukaan; tee tarvittaessa lastensuojeluilmoitus ja mahdollisesti lisäksi rikosilmoitus.
- Sovi rehtorin kanssa, kuka ottaa yhteyden huoltajiin.

Oppilaan kuolemantapaus

- Kun tieto kuolemantapauksesta tulee koululle, tiedon vastaanottaja siirtää tiedon välittömästi rehtorille, joka selvittää tosiasiat, mitä on tapahtunut.
- Rehtori pyytää lupaa tai sopii huoltajien kanssa asian käsittelystä koulussa
- Rehtori kokoaa kriisiryhmän koolle ja suunnittelee käytännön toimenpiteet
- Rehtori kertoo tapahtuneesta luokanopettajalle/-valvojalle ja muulle henkilökunnalle.
- Rehtori tiedottaa sivistysjohtajaa ja kunnanjohtajaa tapahtuneesta.
- Luokanopettaja/-valvoja kertoo tapahtuneesta oman luokan oppilaille.
- Tapahtuneesta tulee puhua avoimesti ja konkreettisesti. Oppilaiden on saatava puhua siitä, mitä he ajattelevat ja tuntevat.
- Koulun muut luokanopettajat/-valvojat kertovat tapahtuneesta omille luokilleen, mikäli se katsotaan kriisiryhmässä aiheelliseksi.
- Opettajat tiedottavat myös mahdollisuudesta lisäkeskusteluihin esimerkiksi kriisiryhmän jäsenten kanssa
- Kun kaikille luokille on kerrottu tapahtuneesta, lippu nostetaan puolitankoon.
- Oppilaat, ainakin oman luokan oppilaat, saavat kirjallisen viestin kotiin vietäväksi. Teksti voi olla esimerkiksi seuraavanlainen:

Luokka _____ on surukseen saanut tänään kuulla, että oppilas _____ on kuollut. Tämä koskettaa luonnollisesti meitä kaikkia. Luokan oppilaille järkytys on kuitenkin suurin. Tämän vuoksi me keskustelemme tapahtumasta tulevana päivinä. Seurakunta osallistuu asian käsittelyyn koululla. Asian käsittely myös kotona olisi hyväksi. Tarpeen vaatiessa järjestämme luokalle yhteisen vanhempainillan. Jos tarvitsette lisätietoja, voitte ottaa meihin yhteyttä.

Kärkölässä ____/____/____

Luokanvalvoja

Rehtori

- Kouluyhteisö huomioi omaiset sopivaksi katsomallaan tavalla.
- Oppilaan luokassa voidaan järjestää muistotilaisuus. Mieluiten tilaisuus järjestetään heti seuraavana päivänä seurakunnan kanssa yhteistyössä.
- Kriisiryhmä järjestää vanhempainillan, mikäli vanhemmat ilmaisevat tarvitsevänsä tukea lasten auttamiseen.
- Kriisiryhmä järjestää ulkopuolisten asiantuntijoiden toimesta tapahtuvan jälkipuinnin (debriefing) sekä seuraa tilannetta riittävän kauan.

Henkilökuntaan kuuluvan kuolemantapaus

- Välittömästi kuolemantapauksen jälkeen rehtori kertoo tapahtuneesta henkilökunnalle.
- Rehtori kutsuu kokoon koulun kriisiryhmän. Ryhmä suunnittelee käytännön toimenpiteet.
- Rehtori ilmoittaa sivistysjohtajalle ja kunnanjohtajalle kuolemantapauksesta.
- Luokanvalvojat kertovat tapahtuneesta oppilaille.
- **Jos oma luokanvalvoja on kuollut, luokalle tuttu opettaja kertoo tapahtuneesta.**

- Asiasta puhutaan avoimesti ja konkreettisesti. Oppilaiden täytyy saada puhua siitä, mitä he ajattelevat ja tuntevat.
- Kun kaikille on kerrottu asiasta, lippu nostetaan puolitankoon.
- Oppilaat saavat lyhyen kirjallisen viestin kotiin vietäväksi. Teksti voi olla esimerkiksi seuraava:

Luokka _____ on surukseen saanut tänään kuulla, että _____ on kuollut. Tämä koskettaa luonnollisesti meitä kaikkia. Luokan oppilaille järkytys on kuitenkin suurin. Tämän vuoksi keskustelemme tapahtumasta lähipäivinä. Seurakunta osallistuu koululla järjestettävään muistotilaisuuteen. Jos tarvitsette lisätietoja, voitte ottaa meihin yhteyttä.

Kärkölässä _____/_____/_____

Luokanvalvoja

Rehtori

- Muistotilaisuus koululla pidetään mieluiten jo samana päivänä kuin tieto on saatu. Omalle luokalle voidaan järjestää myös erillinen muistotilaisuus. Seurakunta auttaa tilaisuuden suunnittelussa ja järjestelyissä.
- Henkilökuntapalavereissa keskustellaan kuolemantapauksen aiheuttamista järjestelyistä, kuten kontakteista omaisiin.

Oppilas menettää läheisensä

- Kun koulussa saadaan kuulla tapahtumasta, **rehtori kysyy omaisilta**, kerrotaanko asiasta luokan oppilaille. Perheen kanssa sovitaan, kuinka tapahtumaa luokan kanssa käsitellään.
- Rehtori neuvottelee tilanteesta kriisiryhmän kanssa.
- Oppilaita valmistetaan siihen, että läheisensä menettänyt oppilas voi olla tavallista haavoittuvampi.
- Oppilaille kerrotaan, että asiasta voi aina halutessaan puhua opettajalle tai muulle aikuiselle.
- Mikäli oppilas jää pois koulusta, eikä kotoa ole otettu yhteyttä kouluun, ottaa opettaja yhteyden kotiin ja ilmaisee huolensa oppilaan poissaolosta.
- Opettaja pitää huolta oppilaasta ja seuraa hänen hyvinvointiaan. Tarvittaessa opettaja ohjaa oppilaan asian opiskeluhuoltoryhmälle.
- Opiskeluhuoltoryhmässä sovitaan, kuka huolehtii yhteistyössä opettajan kanssa oppilaan jälkiseurannasta ja tarvittavan lisätuen saamisesta.
- Rehtori yhdessä opettajien kanssa päättää, kuinka perhettä muistetaan esim. surunvalittelulla tai kukilla.

Itsemurhan uhka

- Puhu oppilaan kanssa.
- Älä jätä oppilasta yksin.
- Tarjoudu pohtimaan yhdessä ongelmaa, älä yritä ratkaista sitä.
- Ongelma, jonka vuoksi oppilas on valmis tekemään itsemurhan, ei voi olla hetkessä ratkaistavissa.
- Kuuntele, älä tuomitse, älä vähättele.
- Ota yhteys oppilaan huoltajiin.
- Ilmoita rehtorille ja konsultoi oppilashuoltoryhmän jäsentä.
- Huolehdi oppilas huoltajan vastuulle tai (huoltajan luvalla) päivystykseen. Mikäli huoltaja ei ole tavoitettavissa ja tilanne on akuutti, soita 112:n kautta apua.
- Muista velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus.

Oppilaan itsemurhayritys

- Oppilaan itsemurhayritys käsitellään opiskeluhuoltoryhmässä ja/tai kriisiryhmässä.
 - Sovitaan jatkotoimenpiteistä (kuraattorin/ oppilashuollon psykologin tuen tarjoaminen/ PHKS/ Pene)
 - Lastensuojeluilmoituksen tekeminen tarvittaessa.
- Rehtori sopii huoltajien kanssa siitä, miten asiaa käsitellään koulussa.
- Syyllisyydentunteet itsemurhayrityksen yhteydessä ovat erityisen voimakkaita, joten oppilaan ja henkilökunnan tunteita ja selviytymiskeinoja on erityisen tärkeää käsitellä.
- Huoltajien kanssa sovitaan toimenpiteistä, joilla autetaan oppilasta palaamaan kouluun.

Itsemurha

- Rehtori tarkistaa tiedon oikeellisuuden.
- Rehtori on yhteydessä kotiin ja sopii koulun toimenpiteistä.
- Rehtori kutsuu koolle kriisiryhmän.
- Kriisiryhmä sopii jatkotoimista ja työnjaosta, tukee opettajia siinä, miten ja mitä tapahtuneesta kerrotaan oppilaille.
- Rehtori tiedottaa henkilökuntaa tapahtuneesta ja huolehtii, että ryhmiä ensimmäiseksi opettavat opettajat ovat saaneet tiedon.
- Rehtori tiedottaa sivistysjohtajaa ja kunnanjohtajaa tapahtuneesta.
- Opettaja kertoo oppilaille asiallisesti, mahdollisimman avoimesti ja totuudenmukaisesti tapahtuneesta, jotta perättömät huhut estettäisiin.
- Kriisiryhmä tiedottaa asiasta oppilaiden koteihin.
- Rehtori tiedottaa tapahtuneesta koko koulua vanhempien toivomuksia kunnioittaen.
- Rehtori järjestää hiljaisen hetken ja suruliputuksen.
- Kriisiryhmä järjestää jälkipuinnin henkilökunnalle.
- Kriisiryhmä järjestää erityisen tuen ja seurannan mahdollisille silminnäkijöille ja lähimmille ystäville.
- Kriisiryhmä sopii muistamisesta.
- Opettajat käsittelevät surua luokissa erilaisten rituaalien avulla (esim. valokuva, kynttilä, pulpetti säilytetään luokassa, puhuminen, piirtäminen, laulaminen, leikkiminen, surumusiikin kuunteleminen, muistokirjeen kirjoittaminen). Kriisiryhmä tukee opettajia surun käsittelyssä.
- Oppilaille painotetaan selviytymiskeinoja keskustelemalla muista vaihtoehtoista ja annetaan tietoa, miten ja mistä voi saada apua vaikeuksiinsa.
- Itsemurhan käsitteleminen kouluyhteisössä on erityisen tärkeää, koska itsemurha saattaa toimia ongelmanratkaisumallina muille!

Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö

- Opiskeluhuoltoryhmä tai kriisiryhmä kokoontuu tiedon saatuaan
- Epäillylle hyväksikäyttäjälle asian käsittelystä ei anneta tietoa

Vakava sairaus, vamma tai poikkeavuus

- Pyritään saamaan lupa kertoa luokan oppilaille ja muulle henkilökunnalle (+ oppilaiden vanhemmille); perustelee kertomisen edut (huhut, epätietoisuus).
- Sovi huoltajien kanssa, mitä kerrotaan oppilaille. Huoltajat voi myös pyytää mukaan kertomaan.
- Oppilaan omaa mielipidettä on kunnioitettava.
- Opettaja järjestää tilaisuuden sairauden, vamman tai poikkeavuuden käsittelyyn luokassa ja/ tai vanhempainillassa.
- Vanhemmat ja/ tai terveydenhoitaja antavat toimintaohjeet sairauskohtauksen varalta.

- Opettajan on huolehdittava, että oleelliset tapaukseen liittyvät ohjeet (mm. ensiapu) on mahdollisen sijaisen saatavilla sijaiskansiossa.
- Opettaja herättää luokkatovereiden empatian.
- Sairaudesta ei vaieta, vaan siitä pyritään keskustelemaan avoimesti ja luontevasti.

Pommiuhkaus koulussa

- Pommiuhkauksiin on aina suhtauduttava vakavasti, vaikka ne saattavatkin osoittautua aiheettomaksi.
- Pommiuhasta ilmoitetaan välittömästi poliisille.
- Oppilaat ja työntekijät ohjataan ulos koulurakennuksesta.
- Toimitaan poliisin antamien ohjeiden mukaan.

6.4. Onnettomuudet koulussa

Onnettomuuspaikalla

- Ensimmäisenä paikalle tuleva hälyttää apua (YLEINEN HÄTÄNUMERO 112).
- Aloita ensiapu!
- Muita opetushenkilöstön jäseniä avuksi.
- Ylimääräiset oppilaat pidetään poissa onnettomuuspaikalta.
- Ilmoita terveydenhoitajalle tai terveyskeskukseen (ellei soitettu 112)
- Ilmoita rehtorille!
- Kriisiryhmän jäsenet pyydetään tarvittaessa apuun.
- Silminnäkijöiden tai ensimmäisenä paikalla olijoiden nimet kirjataan ylös myöhempiä keskusteluja varten.

Tiedottaminen

- Koteihin lähetetään Wilman kautta tiedote tapahtuneesta.
- Rehtori kertoo asiasta henkilökunnalle ja ottaa sen jälkeen yhteyden sivistysjohtajaan sekä kunnanjohtajaan.
- Luokanopettajat/ -valvojat kertovat tapauksesta luokilleen. Asiasta puhutaan suoraan ja konkreettisesti. Oppilaita kannustetaan keskustelemaan tunteistaan ja ajatuksistaan.
- Turhien huhujen välttämiseksi huoltajia kannattaa tiedottaa aina, jos pelastushenkilöstöä tai -kalustoa käy koululla. Oppilaille tiedotetaan tapahtuneesta kuuluttamalla.

Jälkityö

- Oppilaat reagoivat onnettomuuteen eri tavoin. Oppilaiden poissaoloja seurataan onnettomuuden jälkeen. Reagointi voi tapahtua vasta jonkin ajan kuluttua tapahtumasta.
- Jos joku oppilaista on loukkaantunut ja joutuu olemaan pitkään sairaalassa, opettaja pitää yhteyttä oppilaan perheeseen.
- Jos oppilas on loukkaantunut pysyvästi, koulun kriisiryhmän / opiskeluhooltotyöryhmän hyödyntäminen on tärkeää oppilaan palatessa luokka- ja kouluyhteisöön.

Onnettomuuden uhka koulun ulkopuolella tai laajasti yhteiskunnassa huolta herättävä, kouluun liittyvä tapahtuma

- Rehtori ottaa selville tosiasiat
- Rehtori tiedottaa muulle henkilökunnalle ja oppilaille.

- Opettajat järjestävät mahdollisuuden keskusteluun luokassa.
- Koulusta lähetetään tietoa kotiin mahdollisista reaktioista omassa koulussa.
- Rehtori järjestää tarvittaessa hiljaisen hetken empatian osoittamiseksi.

6.5. Tärkeät puhelinnumerot

Yleinen hätänumero	112
Poliisi	112
Taksi	0601 100 01
Myrkytystietokeskus	09 471 977
Kärkölen terveysasema	03 880 2522
Lääkäripäivystys klo 8-20 solu 1	03 8802 400, solu 2 03 8802 500
Akuutti24 (myös Covid 19)	116 117
Lastenpsykiatrian poliklinikka 4-9-vuotiaat:	03 819 2825
10-12-vuotiaat, koulupoliklinikka ja akuuttiplkl	03 819 2775
Nuorisopsykiatrian poliklinikka	03 819 2745
Päijät-Hämeen Perhekeskus	044 018 7175
Lastensuojelun päivystys arkisin klo 8-15	044 482 8200
Virka-ajan ulkopuolella	112
Lahden ensi- ja turvakoti	03 875 090 (yöpäivävuorokautinen kriisipuhelin)
Kärkölen kappeliseurakunta	050 3725 030 (srk-toimisto)
Kunnanjohtaja	044 770 2077
Sivistysjohtaja	044 770 2130
Rehtori	044 770 2134
Vararehtori A	044 770 2131, vararehtori B 044 770 2164
Koulun kanslia	044 770 2133
Työterveyshuolto	044 7702 134/ 03 881 1006
Kouluterveydenhoitaja	044 780 2503
Koulukuraattori	044 780 1123
Koulupsykologi	
Työsuojeluvaltuutettu	044 770 2159

6.6. Yleisimmät koululaisilla esiintyvät sairaudet ja niiden hoito

Pyörtyminen

- lyhytaikainen tajuttomuus
- heikotus, kalpeus, huimaus
- HOITO:
 - kohota jalat
 - viilennä tila
 - avaa puristavat vaatteet
 - jos tajuttomuus jatkuu yli 2min, kyseessä muu kuin pyörtyminen

Epilepsia

- syynä aivojen toimintahäiriö. Epilepsia-kohtaukset voivat olla oireiltaan monimuotoisia:
- ”Poissaolo”-kohtaus:

- tajunnan hämärtymiskohtaus: henkilö vaikuttaa sekavalta eikä ole täysin tietoinen ympäristöstään ja saattaa toistaa tiettyä mekaanista liikettä
- Kouristuskohtaus:
 - tajunnan menetys
 - vartalo jäykistyy
 - nykivät kouristukset
 - kieli tai poski voi jäädä hampaiden väliin, suusta voi vuotaa verta
 - hengitys salpautuu muutamaksi sekunniksi
 - virtsa saattaa mennä alle
 - jälkiuni
- HOITO:
 - huolehdi, ettei henkilö kolhi itseään, mutta älä yritä estää kohtausta (alkanutta kohtausta ei voi väkisin lopettaa)
 - älä laita potilaan suuhun mitään
 - avaa kiristävät vaatteet
 - yritä kääntää kylkiasentoon, heti kun kouristukset vähenevät
 - jos potilas ei kohtauksen jälkeen hengitä, aloita elvytys
 - soitto112
 - jos kouristelu kestää yli 5 min
 - jos kouristelu uusiutuu
 - jos kouristeluun liittyy tapaturma

Migreenipäänsärky

- migreenikohtauksen voivat laukaista: vilkkuvat tai kirkkaat valot (kirkas aurinko, silmien suojaus) , hajut, paasto, valvominen, stressi
- HOITO:
 - lääkärin määräämä lääke otettava heti päänsäryn ilmaantuessa
 - lepo hämärässä huoneessa

Diabetes

- Lapsilla tyypin 1 diabetes, nuoruustyyppin diabetes:
 - insuliinia ei erity haimasta lainkaan
 - säännölliset insuliinipistokset välttämättömiä
 - säännöllisistä ruokailuista pidettävä huolta
 - runsaampi liikunta: lisäravintoa
- Insuliinishokki
 - liian matala verensokeri, aiheutuu joko liian suuresta insuliiniansiannoksesta tai liian vähästä ruokamäärästä
 - Oireet: väsymys, hikoilu, heikotus, kalpeus - ärtyisyys, epäselvä puhe, sekavuus, horjuva kävely - näön hämärtyminen
- HOITO:
 - tajuissaan olevalle ensin sokeripitoista suuhun, (sokeri, hunaja, suklaa, makea mehu)
 - kun alkaa toipua anna leipää, maitoa, jogurtia tms.
 - tajuton kylkiasentoon ja soita 112
 - ei syötävää eikä juotavaa
 - huuliin voi sivellä hunajaa
 - jos Glucagen-injektio saatavilla, pistä käsivarteen, reiteen, vatsalle ihon alle tai lihakseen
- KOOMA eli happomyrkytys:
 - liian korkea verensokeri

- hitaasti kehittyvä syvä tajuttomuus
- Oireet: väsymys, pahoinvointi, punakka iho - uneliaisuus - asetonin haju hengityksessä
- HOITO:
 - soita 112
 - jos potilas tajuton, aseta kylkiasentoon
 - JOS OLET EPÄVARMA ONKO SOKKI VAI KOOMA - ANNA SOKERIA: sokkinen toipuu,
 - koomainen ei

Astma

- keuhkoputkien astmaattinen tulehdustila, joka johtaa keuhkoputkien liialliseen supistumistaipumukseen erilaisten ärsykkeiden vaikutuksesta
- aiheuttaa ajoittaisen ilman vaikeutuneen kulkeutumisen keuhkoputkiin ja sieltä pois
- lapsella pitäisi olla repussa mukana astmapiippu, kohtauksen varalle
- astmakohtauksen oireet:
 - vaikea puhua ja hengittää
 - hengitys ja sydänsyke nopeutuvat
 - huulet sinertävät
 - väsynyt, tajunnantaso vaihtelee
- HOITO:
 - jos lääkitys astmaan (PIIPPU), auta häntä ottamaan se (max. 4 henkäystä)
 - avaa ikkuna
 - potilas valitsee asennon, jossa hyvä olla
 - soita 112, jos hengitys ei korjaannu

Tartuntatautien ehkäisy

Huomattava osa tarttuvista taudeista leviää myös käsien välityksellä mm: hengitystieinfektiot - silmätulehdukset - ripulitaudit - korvatulehdukset - huuliherpes - kihomadot - syyhy - märkärupi - vesirokko, parvorokko.

PESE KÄDET:

- Ennen ruokailua
- Tullessasi ulkoa sisälle
- WC-käynnin jälkeen
- Kun kädet ovat näkyvästi likaiset
- Koulun jälkeen heti kotona
- Valmistaessasi ruokaa
- Aamu- ja iltapesujen yhteydessä

Pelkkä käsien käyttäminen juoksevan veden alle ei riitä

- käytä saippuaa (palasaippuat yhtä tehokkaista kuin nestemäiset)
- ota sormukset pois
- pese myös sormien välit, kämmenselät, sormenpäät ja kynsinauhat
- kynnet on hyvä pitää lyhyinä
- kertakäyttöiset paperipyyhkeet ovat hygieenisempiä kuin kangaspyyhkeet

6.7. Tietoa ongelmien tunnistamiseksi

Masentuneen tunnistaminen

- kommunikointi hidasta
- en tiedä -vastaukset tavallisia
- univaikeudet, ei nuku tarpeeksi tai on koko ajan unelias
- syömisvaikeudet, ei syö tarpeeksi tai syö suruunsa
- voimattomuus, olen ihan poikki, en jaksakaan enää
- apatia, vetäytyminen: harrastukset, ystävät yms. eivät enää kiinnosta
- vihamielisyys: voimakasta kiukuttelua, äksyilyä
- keskittymisvaikeudet, ylivilkkaus
- itseinho, olen ruma, ei minusta pidetä
- itkuisuus, surullisuus hallitsevaa
- tuomiopäivän tunteet: puhuvat, ajattelevat, kirjoittavat kuolemasta

Masentunut tarvitsee auttajaltaan

- aikaa ja rauhaa levollisiin tapaamisiin
- tarvitsee tukea, jotta pystyisi sanallistamaan tunteensa
- kannustusta ja arvostusta

Itsemurhauhkan tunnistaminen

- masennus
- aiempi itsemurhayritys
- itsemurhasta puhuminen tai sillä uhkaaminen
- itsemurhan suunnittelu ja tavaroiden pois lahjoittaminen
- kuoleman jatkuva ajattelu
- itsemurhan tehneen tunteminen
- samaistuminen johonkin, joka on tehnyt itsemurhan ja käytöksen muuttaminen samaan suuntaan
- mahdollinen trauma itsemurhan näkemisestä ja syyllisyyden tunteminen
- väkivaltaisesti kuollut sukulainen
- äskettäin koettu tärkeä menetys: läheisen lähtö, riita, seurustelusuhteen päättymisen tai itsetunnon "kolarus"
- menetys epäonnistumisen tai hylkäämisen seurauksena
- alkoholin tai muun huumeen väärinkäyttö
- impulsiivinen tai väkivaltainen käytös
- ei voimia lähestyä ongelmia, ei ulospääsytietä, ongelmien ratkaisutalaisuuksien torjunta, vakuuttuneisuus siitä, että kuolema on ainoa vaihtoehto
- ylikorostuneet vaatimukset, joista seuraa liikakriittisyys omaa itseään kohtaan

Päihteiden väärinkäytön tunnusmerkkejä

Huumeiden käyttäjien tuntomerkkejä ovat mm.

- nuoren kaveripiiri vaihtuu
- nuoren rahantarve kasvaa; näpistely, ilkivalta, tavaroiden kauppaaminen
- koulumenestys laskee
- poissaolot lisääntyvät, aamu- tai maanantai -poissaoloja
- epärealistisia puheita, tarinoita, valehtelua

- luonteessa muutoksia
- esiintyy pelkotiiloja, ahdistuneisuutta, levottomuutta
- erilaisia fyysisiä merkkejä, riippuu käytetystä aineesta esim. laajentuneet silmäterät, verestävät silmänvalkuaiset, vapina, hikoilu, laihtuminen / lihominen, uneliaisuus, tokkuraisuus
- haju, tietyille aineille ominainen esim. tinneri, kannabis
- esineet: piippu, veitset, aineenpalaset
- ulkonäkö / olemus muuttuu
- välinpitämättömyys yhteiskunnan normeja kohtaan
- arvomaailman muuttuminen, kunnianhimon väheneminen
- ihmissuhteiden heikkeneminen perhepiirissä
- keskittymisvaikeudet, unihäiriöt
- huonontunut pettymysten sietokyky
- epäsiisteys, ulkonäön muutos, välinpitämättömyys omasta ulkonäöstä

Huumeiden käyttäjää on erittäin hankala tunnistaa. Voi mennä perheelläkin pari vuotta ennen kuin he saavat selville lapsen huumeiden käytöstä. "Oireet" voivat olla hyvin samankaltaisia kuin nuorella murrosikäisellä on. Erittäin hyvänä suojaavana tekijänä on tupakoimattomuus. Hyvin harva tupakkaa polttamaton tulee käyttämään huumeita. Alkoholi on edelleen ylivoimaisesti eniten käytetty huume.

Esineistöä ja sanastoa, jotka voivat viitata huumeiden käyttöön:

Hasis

- tinapaperitupakat "hätäset"
- paukkutupakat
- piiput, "kabunit" ja "silumit"
- vaa'at, veitset
- elmukelmu

Amfetamiini, heroini

- partakoneen/mattoveitsen terät
- filtlerinpuolikkaat
- taitetut ja/tai pohjastaan tummuneet lusikat
- ruiskut, neulat
- laktoosi, tomosokeri, askorbiini- ja sitruunahappo, vichy
- minigrip-pussit
- teipit

Kokaiini

- rullatut setelit, "sniffit"
- peilit ja terät
- pikkurasiat ja -lusikat

6.8. Taustatietoa kriiseistä ja henkisestä tuesta

Kriisistä puhutaan yleensä silloin, kun ihminen on joutunut elämäntilanteeseen, jonka psyykkiseen hallitsemiseen ja käsittelemiseen hänen aikaisemmat kokemuksensa ja keinonsa eivät riitä. Kriisit voidaan jakaa **kehityskriiseihin ja traumaattisiin kriiseihin**. Normaaaleja kehitykseen kuuluvia kriisejä voivat aiheuttaa esimerkiksi murrosikä, seurustelusuhteen katkeaminen, kotoa pois muuttaminen, armeijaan meno tai naimisiinmeno. Suurin osa ihmisistä selviää näistä tapahtumista omin avuin, vaikka selviytyminen saattaakin joskus vaatia suuria ponnisteluja.

Traumaattiset tapahtumat voivat aiheuttaa kenelle tahansa huomattavaa kärsimystä. Kun läheinen ihminen kuolee, ihminen joutuu onnettomuuteen tai koti palaa tulipalossa, traumaattinen kriisi jakaa elämän kahtia – on elämä ennen sitä ja elämä sen jälkeen. Traumalla tarkoitetaan paitsi varsinaista traumaattista tapahtumaa, myös tapahtuman vammauttavaa vaikutusta ihmisen psyykeen. Trauma voi syntyä myös pitkän ajan kuluessa koettujen vaurioittavien kokemusten seurauksena (esimerkiksi seksuaalinen hyväksikäyttö tai perheessä tapahtuva väkivalta).

Traumaattisen kriisin vaiheet ja siitä toipuminen

Jokainen kokee traumaattisen tilanteen yksilöllisesti ja suhteessa omiin aiempiin kokemuksiinsa. Kriisin psyykkisissä reaktioissa voidaan kuitenkin erottaa erilaisia vaiheita, joilla on yhteisiä piirteitä kriisin aiheuttajasta ja kokijasta riippumatta. On tärkeää tiedostaa, että kriisireaktiot ovat normaaleja reaktioita ylivoimaisiin tilanteisiin.

Traumaattisen kriisin vaiheet

1. Sokkivaihe saattaa kestää muutamasta tunnista muutamaan vuorokauteen. Tällöin ihminen ei kykene käsittämään tapahtunutta, hän voi jopa kieltää sen. Ihminen voi käyttäytyä poikkeavasti tai tilanteeseen sopimattomasti, esimerkiksi kylmän rauhallisesti tai raivoisesti, sekavasti. Hän ei ehkä jälkeinpäin muista tapahtumia tai annettuja ohjeita. Tietoisuuden tila ja aikakäsitys on muuttunut, ja yhteys tunteisiin on katkennut. Vaiheen tarkoituksena on suojata mieltä ja taata toimintakyky.

2. Reaktiovaihe voi olla kriisin mukaan muutaman päivän tai jopa usean kuukauden mittainen. Ihminen yrittää saada käsitystä tapahtuneesta: miksi ja miten kaikki tapahtui. Henkiset puolustuskeinot alkavat toimia paremmin ja tapahtuman kieltäminen vähenee. Tässä vaiheessa voi ilmetä erilaisia ruumiillisia oireita, ahdistuneisuutta, masennusoireita, univaikeuksia, vihamielisyyttä (mm. toisten syyttämistä), tunteiden peittämistä tai näennäistä tilanteen hallintaa.

3. Käsittelyvaihe kestää viikoista jopa vuosiin. Vaihe voi näkyä tulevaisuuden perspektiivin puuttumisena, muisti- ja keskittymisvaikeuksina, mielen sulkeutumisena (jolloin tunteet on vaikea tavoittaa) ja vaikeuksina ihmissuhteissa. Vaiheen tarkoituksena on tapahtuneen hyväksyminen, entisestä luopuminen, pelkojen ja traumojen työstäminen ja uuden ennakoiminen. Toipumisen edetessä psyykkiset ja fyysiset oireet poistuvat ja mieliala kohenee.

4. Uudelleen suuntautumisen vaiheessa tapahtuu lopullinen toipuminen. Ihminen on kyennyt käsittelemään tapahtuneen siten, että se ei enää rajoita elämää. Tässä vaiheessa tapahtuma muodostuu tietoiseksi ja levolliseksi osaksi omaa itseä, ja sitä voi ajatella tai olla ajattelematta. Tapahtumalla ei ole olennaista vaikutusta siihen, mitä ajattelee itsestään.

Välitön selviytymisen tuki

Ihmisten selviytymistä traumaattisessa tilanteessa helpottavat seuraavat seikat:

- rauhoittava, turvallisuutta luova ilmapiiri
- myötäeläminen ja huolenpito
- reaktioiden ymmärtäminen ja hyväksyminen
- uhrien kertomuksen kuunteleminen
- tyhjien sanojen ja lupausten välttäminen
- levollinen läsnäolo, se ettei jää yksin
- avoin ja rehellinen tieto tapahtuneesta
- tietojen pitäminen ajan tasalla.

Psykologinen jälkipuinti (debriefing) järjestetään aina kolmen vuorokauden sisällä traumaattisesta tapahtumasta. Ensimmäisen kolmen vuorokauden aikana ihminen on avoin tapahtuman käsittelylle, sen jälkeen psyykkiset puolustuskeinot voivat estää asian käsittelyä. Paras ajankohta psykologisen jälkipuinnin järjestämiseksi on 24-72 tuntia tapahtuman jälkeen. On kuitenkin paikallaan kokoontua heti

tapahtuman jälkeen, jotta päästään sopimaan seuraavasta tapaamisesta ja varmistamaan, ettei kukaan ole yksin. Jälkipuinnin vetävät siihen koulutetut työntekijät. Jälkipuinnin tarkoituksena on tukea normaalin surutyön käynnistymistä ja estää posttraumaattisen stressihäiriön syntyminen. Jälkipuinnissa annetaan tietoa tapahtumien kulusta, jotteivat mielikuvitus tai huhut paikkaisi aukkoja. Jälkipuinti antaa mahdollisuuden jäsentää osallistujien ajatuksia ja tunteita. Siellä annetaan tietoa mahdollisista jälkireaktioista ja avunsaantipaikoista sekä kartoitetaan avun tarvetta. Psykologista jälkipuintia voidaan käyttää arvaamattomien ja yllättävien tapahtumien jälkeen (esim. suuronnettomuudet ja katastrofit; kuolema tai vaikea vamma; läheltä piti –tapahtumat, joiden seuraukset olisivat voineet olla katastrofaalisia; muut tapahtumat, jotka tietävät suurta tunnerasitusta).

Purkukokous (defusing) järjestetään traumaattisissa tilanteissa auttajina toimiville. Se tarjoaa mahdollisuuden keskustella välittömästi tapahtuneesta ja purkaa kokemuksia. Kriisiryhmä voi järjestää itselleen purkukokouksen ilman ulkopuolistakin vetäjää. Rituaaleilla on tärkeä merkitys surun käsittelyssä. Muistotilaisuus, hautajaiset, kuvat, kynttilät, kirjeen kirjoittaminen tai piirtäminen auttavat surun työstämistä.

Myöhempi tuen tarve

Ihmisten myöhempi tuen tarve on yksilöllinen ja siihen vaikuttaa traumaattisen tapahtuman luonne. Suru lähimmäisen kuolemasta ei häviä muutamassa kuukaudessa, ei ehkä koskaan, **siksi surulle ja toipumiselle on annettavaa aikaa**. Joillakin oppilailta tai opiskelijoilla voi olla tarve keskustella ja työstää asioita useaan kertaan, jolloin oppilashuollon henkilöstö voi järjestää heille **yksilöllisiä tai ryhmätapaamisia**. Erityisen traumaattisen tilanteen jälkeen lapsi tai nuori voi olla myös traumaterapian tarpeessa, jolloin hänet tulee ohjata mielenterveyspalveluihin. **Myös koulun työntekijöillä** voi olla myöhempää tuen tarvetta.

Mikäli ihminen ei saa trauman käsittelyyn tarvitsemaansa tukea, **seurauksena voi olla ns. posttraumaattinen stressireaktio (PTSD)**, joka heikentää toimintakykyä ja elämisen laatua. Se voi ilmetä mm. unettomuutena, painajaisunina, masennuksena, psykosomaattisina oireina, oppimisvaikeuksina tai jopa työkyvyttömyytenä. Tällöin henkilön ohjaaminen ammattiauttajan luo on tarpeellista.

PTSD:n diagnostisiin kriteereihin kuuluu seuraavanlainen oirekokonaisuus:

1. Tapahtuman jatkuva kokeminen uudestaan ajatuksissa tai unissa; tunne tapahtuman tapahtumisesta uudelleen; voimakas levottomuus tapahtumaa symboloivissa tai sitä muistuttavissa tilanteissa
2. Jatkuva tapahtumasta muistuttavien ärsykkeiden välttäminen, tunneasteikon rajoittuminen tai vähentynyt kiinnostus ympäristöön, trauman osia koskevan muistin heikentyminen, toisista ihmisistä etäännyttämisen tunne ja tunne tulevaisuuden rajoittumisesta
3. Lisääntyneen ruumiillisen vireystilan merkkejä (mm. univaikeudet, ärtyisyys tai vihanpuuskat, keskittymisvaikeudet ja ylenpalttinen valppaus)
4. Kohdat 1-3 ilmenevät yli kuukauden jälkeen traumaattisesta kriisistä

Lasten erityispiirteitä

Kriisin vaiheet ovat lapsilla kuten aikuisilla, mutta joitakin erityispiirteitä on havaittavissa. Reaktiot voimistuvat sitä mukaa, kun asian merkitys alkaa valjeta ja tapahtuneen pitäminen loitolla ei ole enää tarpeen tai mahdollista. Tavallisimpia lasten jälkireaktioita ovat:

- ahdistus ja haavoittuvuus
- murhe ja kaipaus
- ärtyisyys ja viha
- syyllisyydentunto, itsesyytökset ja häpeä

- turvallisuudentunteen heikentyminen
- pelko siitä, että itselle tai läheisille tapahtuu jotakin
- hermostuneisuus ja suuri valmius kohdata ja nähdä vaaroja, jolloin vaarattomatkin tilanteet voidaan tulkita vaarallisiksi
- tapahtumaan liittyvät ärsykkeet saattavat laukaista pelon
- ”psykykinen valmiustila” voi jatkuessaan aiheuttaa päänsärkyä, lihasjännitystä, huimausta, kipuja tai muita psykosomaattisia vaivoja
- voimakkaat muistikuvat tapahtumaan liittyen, ns. supermuisti; muistot voivat joskus syntyä myös mielikuvituksessa, esimerkiksi kuvitelmina siitä, miltä vainaja on näyttänyt kauhistuttavan onnettomuuden jälkeen
- univaikeudet, keskittymisvaikeudet

Traumaattinen kriisi saattaa ilmetä lapsilla myös ongelmina koulussa. Oppiminen saattaa heikentyä ja ongelmat suhteessa muihin oppilaisiin ovat melko tavallisia. Lapsella saattaa kokea energian puutetta ja tunne-elämän tarkoituksettomuutta sekä vaikeutta suunnitella tulevaisuutta. Saattaa kulua jopa vuosi tai pari traumaattisesta tapahtumasta, ennen kuin työskentelykyky palautuu normaalitasolle. PTSD:n ja tarkkaavaisuushäiriön oireet muistuttavat toisiaan: molemmissa keskittyminen on häiriintynyt, tehtävät jäävät kesken, tulee tarkkaavaisuusvirheitä, eivätkä annetut ohjeet jää mieleen.

On tärkeää muistaa, että lapset voivat tajuta tapahtuneen vähän kerrassaan. Suru esiintyy usein lyhyinä jaksoina, minkä vuoksi saattaa näyttää siltä, ettei tapahtuma ole vaikuttanut heihin. Sureva lapsi voi kokea, ettei häntä nähdä. Koska lasten suru aiheuttaa aikuisissa käsittämätöntä ahdistusta, on aikuisilla usein taipumus olla näkemättä sen olemassaoloa. Lapsen kannalta tästä kieltämisreaktiosta tulisi kuitenkin päästä mahdollisimman pian irti. Murhe ja kaipaus voivat ilmentyä myös syrjään vetäytymisenä ja sulkeutuneisuutena. Jotkut itkevät paljon, toiset vähän, ja toiset eivät lainkaan. Tuntemus siitä, että kuollut henkilö on läsnä, tämän näkeminen silmissään tai tämän äänen kuuleminen voi säikäyttää lapsen tai nuoren rajusti. Oire on kuitenkin edellä mainittujen reaktioiden tapaan tavallinen reaktio kriisitilanteeseen. Tiedon antaminen jälkireaktioista on tärkeää, jotta lapset tai nuoret osaavat valmistautua niihin henkisesti. Tällöin esimerkiksi ajatukset ”hulluksi tulemisesta” epätavallisia tai voimakkaita reaktioita kokiessa lieventyvät huomattavasti.

Kriisiin liittyviä jälkireaktioita voivat myös olla esimerkiksi taantumisen aiempaan kehitysvaiheeseen, persoonallisuuden muutokset, sosiaalinen eristyneisyys, pessimistinen asenne tulevaisuutta kohtaan tai olemassaolon tarkoituksen pohtiminen. Reaktiot eivät välttämättä ole riippuvaisia iästä, kypsyysasteesta, persoonallisuudesta tai ympäristöltä saadusta avusta ja tuesta.

Lasten käsitys kuolemasta

Alimpien luokkien oppilaat:

- vaikea ymmärtää, että kuolema on lopullinen
- käsityskyky konkreettinen
- suorat, konkreettiset kysymykset
- pelko joutua eroon vanhemmista ja muista läheisistä ihmisistä

Ylempien luokkien oppilaat:

- ymmärtävät paremmin kuoleman pysyvyyden
- epäoikeudenmukaisuus askarruttaa
- tapa ymmärtää ja reaktioiden ilmaukset konkreettisia

Nuoruusikä:

- reaktiot alkavat muistuttaa aikuisten reaktioita

- tunteenilmaukset voimakkaita
- itsenäistymisen ja vanhemmista irtautumisen kausi; kriisitapahtumat voivat vaikeuttaa muutenkin ongelmallista kehityskautta

ILMOITUS

HÄIRITSEVIEN TAI KIELLETTYJEN ESINEIDEN TAI AINEIDEN HALTUUNOTTO (Pol 29 §, 36 d)

Kouluun ei saa tuoda eikä työpäivän aikana pitää hallussa sellaista esinettä tai ainetta, jonka hallussapito on muussa laissa kielletty tai jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta taikka joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen, ja jonka hallussapidolle ei ole hyväksyttävää syytä. (Pol 29 §)
tai sellainen esine tai aine, jolla oppilas häiritsee opetusta tai oppimista (Pol 36 d §)

Oppilas	Nimi		Luokka
	Pvm	Haltuunotettu esine tai aine:	
	Haltuunotetun esineen tai aineen säilytyspaikka:		
	Mahdolliset jatkotoimenpiteet:		
☐ Haltuunotettu esine tai aine on luovutettu oppilaalle Pvm ☐ Huoltajan tulee noutaa haltuunotettu esine tai aine (säilytysaika 3kk) Pvm (mennessä) Paikka ☐ Huoltajan noutamatta jättämä esine tai aine on hävitetty Pvm ☐ Haltuunotettu esine tai aine on luovutettu muulle viranomaiselle Pvm			
Allekirjoitukset	Pvm	Haltuunottaja	Allekirjoitus
	Pvm	Huoltaja	Allekirjoitus

ILMOITUS KURINPIDOSTA/OJENTAMISESTA

Oppilas	Nimi	Luokka	
Oppilaalle on määrätty	☐ Kotitehtävien tekeminen koulupäivän päätyttyä (Pol 36 §) Tekemättömät kotitehtävät (oppiaine): Pvm ☐ Jälki-istunto (Pol 36 §, Pol 36 a §) Suoritusaika Pvm Klo ☐ Opetusta häiritsevän oppilaan poistaminen jäljellä olevan oppitunnin ajaksi (Pol 36 §, Pol 36 a §) Poistamispäivämäärä: Klo		
Yksilöinti	Teon tai laiminlyönnin yksilöinti / kuvaus tapahtuneesta: (tarvittaessa käyttäytymisen syyt ja seuraukset)		
	Oppilaan kuuleminen:		
Allekirjoitukset	Pvm	Opettaja/rehtori	Allekirjoitus
	Palautetaan viimeistään Pvm		

	Pvm	Huoltaja	Allekirjoitus

ILMOITUS

OPPILAAN OPETUKSEEN OSALLISTUMISEN EPÄÄMINEN JÄLJELLÄ OLEVAN TYÖPÄIVÄN AJAKSI (Pol 36 §, Pol 36 a § ja 36 h §)

Oppilaan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan taikka koulussa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi (36§). Opetuksen epäämisestä on ilmoitettava oppilaan huoltajalle ja tarvittaessa koulun sijaintikunnan sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle (36 a§). Opetuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaalle, jolta opetus on evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi 36 §:n 2 tai 3 momentin nojalla, järjestetään tarvittava oppilashuolto. Oppilasta ei saa jättää ilman valvontaa 36 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden jälkeen. (36 h §)

Oppilas	Nimi	Luokka	
Yksilöinti	Teon tai laiminlyönnin yksilöinti / kuvaus tapahtuneesta (36 §, 3. mom.): (tarvittaessa käyttäytymisen syyt ja seuraukset)		
Valvonta	Huoltajan kanssa sovittu tai muu järjestely oppilaan valvonnan järjestämiseksi (36 h §):		
Oppilashuolto	Tarvittavien oppilashuollon järjestelyjen toteuttaminen (36 h §):		
Allekirjoitukset	Pvm	rehtori	Allekirjoitus

	Pvm	Huoltaja	Allekirjoitus

OPPILAAN TAVAROIDEN TARKASTUS (Pol 36 e §, Pol 36 f §, Pol 36 i §, Pol 29 §)

Koulun opettajalla ja rehtorilla on työpäivän aikana oikeus tarkastaa oppilaan mukana olevat tavarat, oppilaan hallinnassa olevat koulun säilytystilat ja päällisin puolin hänen vaatteensa, sellaisen 29 §:n 2 momentissa tarkoitetun kielletyn esineen tai aineen haltuun ottamiseksi, jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta, jos tällaisen esineen tai aineen hallussa pito on ilmeistä ja oppilas pyynnöstä huolimatta kieltäytyy niitä luovuttamasta tai ei luotettavasti osoita, ettei hänen hallussaan niitä ole.

Oppilas	Nimi	Luokka	
	Tarkastuksen ajankohta Pvm Klo		
	Tarkastuksen syy ja kohde: (oppilaalle tulee ennen tarkastusta ilmoittaa syy)		
Saapuvilla olleet henkilöt	Oppilaan pyytämä henkilö:		
	Muut saapuvilla olleet henkilöt:		
Allekirjoitukset	Pvm	Tarkastuksen suorittaja	Allekirjoitus
	Pvm	Huoltaja	Allekirjoitus

*SELVITYS rehtorin kautta sivistysjohtajalle
(laita liitteeksi ensisijaisen toimenpiteen mukainen lomake)*

VOIMAKEINOJEN KÄYTÖSTÄ

Koulu		
Oppilas	Nimi	Luokka
Opettaja/rehtori		
Voimakeinojen käyttö	☐ Voimakeinojen käyttö opetusta häiritsevän oppilaan poistamisen yhteydessä (Pol 36 §, Pol 36 b §) Pvm ☐ Voimakeinojen käyttö opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä (Pol 36 §, Pol 36 b §) Pvm ☐ Voimakeinot kielletyn esineen tai aineen haltuunotossa (Pol 36 d §, 36 f §) Pvm	
	Voimakeinojen käyttöön johtaneen tapahtuman kuvaus:	

Allekirjoitukset	Pvm	Opettaja	Allekirjoitus
	Pvm	Rehtori	Allekirjoitus